

CR XXI 22

earu;

CHIPURI DE LA MAHALA

Prețul : Lei 1.50.

CHIPURÎ DE LA MAHALA

N. N. BELDICEANU

CHIPURÎ DE LA MAHALA

*Prof. Miștail
11 Octombrie 1905
București.*

BUCUREȘTI

„Minerva“ Institut de arte
grafice și editură
6, Strada Regală, 6

1905

TOATE DREPTURILE REZERVATE

REPRODUCEREA INTERZISĂ

TUŞA RUXĂNDIŢA

ȚUȘA RUXĂNDIȚA.

In Cișmigiu, la *Buturugă*, cântău lăutarii. În jurul meselor rotunde, înflorite de umbrele castanilor uriași, lumea bea bere într'o larmă veselă de glasuri.

La o masă stătea domnul Dumitrașcu, căpitan la pensie, cu familia, adecă: cucoana Polixenia, domnișoara Nina cu logodnicul dumisale, domnul sublocotenent Tiberiu Isăcescu, și *tușa Ruxăndița* — domnișoara Ruxăndița —, sora domnului Dumitrașcu, bătrână și vopsită foc supt pălăria albastră încărcată cu trandafiri roșii.

Domnișoara Ruxăndița, care numără acum cincizeci de primăveri, nu s'a măritat fiindcă-i rămăsese pensie destul de bună de la tatăl dumisale, cuconu' Barbu Dumitrașcu, fost președinte de tribunal, și nu vroia s'o piardă; căci zicea dumneaei:

«Bărbații, dragă, în ziua de azi îs răi, toți ca unul; nu vezi dumneata: e plină lumea de divorțuri... da, da, așa — așa, draga mea, ce rîzi... Azi, o fată decît să se mărite mai bine să-și lege o piatră de gît și să se dea cu capul într'o fîntînă... da-da, nu rîde, ascultă, drăguță, ce-ți spun eu, și bagă bine-în cap...»

Acestea erau teoriile tușii Ruxândiței, și ele aũ fost adevărata pricină pentru care nu s'a măritat, căci urîtă, cum spun gurile rele, n'a fost: așea părul negru ca abanosul, pieptănat în două benzî linse pe frunte; ochii negri, cu genele mari și sprincenele codate, — în sfîrșit a fost mai mult frumoasă decît urîtă domnișoara Ruxândița în vremea ei.

...Împrejur, răcoarea creștea umedă. Lăutarii, cucuieți pe estrada de scînduri, cîntau o romanță veche. Rîndunelele treceau ca niște fulgere prin văzduhul siniliu. Suflări ușoare de vînt aduceau mirezme jilave de verdeață. Grădina toată înviate, vibra de viață, în soarele începutului de primăvară. Lacul, înfiorat de sălciile pletoase, licăria ca argintul viu. Și pe aleiele

largi lumea îmbrăcată în haine deschise trecea ca pe niște drumuri de lumină, îmbătată parcă de aierul acela limpede, de izbucnirea aceia nouă de viață.

Domnul Dumitrașcu, cu pălăria pe ceafă, sorbia tacticos din halba cu bere, își ștergea mustățile albe și bărbuța de țap, și era foarte fericit. Cucoana Polixenia, mică și rotofeie, încă tânără în cununa de păr sur, avea o lumină galeșă, neobișnuită, în ochii negri ca două porumbrele. Domnișoara Nina, suptirică și plină de gingășie în rochia ei albă, se înroșia des și pleca genele negre, pe când domnul sublocotenent Tiberiu Isăcescu își răsucia mustăcioara ascuțită cu un zîmbet ușor. Iar tușa Ruxăndița sorbia din când în când din băutura galbenă și asculta taraful, c'o lumină de vis pe fața încrețită și plină de pudră.

Domnul Dumitrașcu își trecu voios o mîină prin mustața albă, dată cu cosmetic și strigă, dîndu-și c'o sfîrlă pălăria pe ceafă:

«Mai bem încă un rînd, *sapresti!*

— Nu, papa, eă nu mai pot, ciripi domnișoară Nina, tremurîndu-și capul.

— Atuncî o regală...

— Nu, nu, nu mai pot...

— St!, nu, fără mofturi, am zis... Ce ți-e, domnule, și cu fetele astea, e un ade-vărat scandal! Mănîncă și beaū ca niște vrăbii...

— *Parol*, papa, că...

— St!, s'a sfîrșit, am zis... Chelner!

— Îndată, vă rog!»

Chelnerul se opri scurt, cu șervetul sub-suoară.

«Va să zică: o regală...

— Parol...

— St!, nici-un parol, nu crîcni, am zis... O regală va să zică... Și... și ălelalte *re-petirt*, sapresti, cum zice Turcul... Dar scurt mă'nțelegi, camarade, scurt, militărește, în trei timpî și două mișcări... Aî auzit cama-rade, ha?

— Înda...

— St!, nu crîcni!»

Cișmigiul era plin de freamătul mulțimii. Pe insula de la *Bufetul Monte-Carlo* lu-mea se îngrămădea zgomotoasă pe la mese. Pe lacul strălucitor treceaū bărci albastre cu părechî tinere, umbrite de umbrelele colorate ca de niște flori uriașe. Și sălciile

de pe maluri își muiaă în unde pletele verzilgalbene și se oglindeaă, răsturnate în adâncuri.

Domnul Dumitrașcu, după ce mai băuse o bere, se înduioșase grozav: se uita cu dragoste mare la cei doi logodnici, cari își zîmbiaă fericiți, — apoi căta lung la consoarta sa și ofta, mîngîindu-și îngîndurat barbișonul ud de bere:

«Sapresti, sînt foarte fericit... Al dracului să fiă dacă nu sînt eă acum fericit...»

Apoi, bătîndu-se cu palma peste frunte, strigă :

«A, bun, minunat, bravo... O ideie... Să mîncăm aci !

— Perfect, ciripi domnișoara Nina. Ah, Doamne, i-așa de frumos aci !

— O ideie genială, cuvîntă domnul sublocotenent, răsucîndu-și mustața.

— St!, destul, aprobat, nu crîcni... Chelner...

— Îndată, vă rog...

— Ce mîncare ai ?

— Cremvirști ! vă rog...

— St !, nu crîcni ! — Să aduci, — una, două, trei, patru, cinci, — cinci părechî... dar militărește, mă'nțelegi, în doi timpi și trei mișcări, ai auzit ?

— Înda...

— «Nu crîcni!»

În jurul mesei se făcea haz mare de *nu crîcni* al domnului căpitan.

Amurgul cuceria aleiele și desişurile verzi; de-asupra, în albastru, plutia un singuratec nor trandafiriu. Răcoarea umedă și mirezmele creşteaă. Și taraful cînta o romanță bătrînă: contrabasul gema cu durere; viersul suptîre al viorii tremura cu melancolie; naiul zvîrlia trilurî răsunătoare de privighe-toare; iar glasul ghitaristului se înălța limpede spre cerul albastru, în picuratul molcom al ghitariî:

«Luna doarme, luna doarme, amoroa-a-săăă
Peeeste dealurî, peste dealurî și cîmpiiî...»

Domnul căpitan suspina cu duiosie grozavă, mîngîindu-și țacălia:

«Sînt fericit, știi foarte fericit, Polixenio, pe onoarea mea... Scumpa mea Polixenie...

— St!, tacî, Iancule, că te-aude lumea!» șoptia stacojie cucoana Polixenia.

— Eî și ce, ce-mî pasă mie de lume?» striga domnul căpitan și suspina iar, măi cu foc, tremurîndu-și bărbuța și ducînd o mînă la inimă:

«Scumpa mea Polixenie!»

Chelnerul aduse cremvirștii cu hrean, și cu toții începură a mânca cu poftă și-a da drumul la țipete ascuțite, cu fețele încrețite:

«Iiii, teribil e de iute, domnule! — Pfiuuu! foc! — grozav!»

Se apucau cu mâinile de nas, își ștergeau lacrimile cu șervetele, și erau foarte fericiți.

Tinerii, după ce mîncară, se ridicară și porniră, agale, la braț, strînși, lipiți unul de altul, pe aleiele pline de umbră: domnișoara Nina își tremura cu gingășie capul, mlădiindu-se alene în rochia-î albă ca zăpada, domnul sublocotenent pășia țanțoș c'o mîna la mustață, strîns în mondirul roș, înflorit cu șireturi negre. Ochiii tușii Ruxăndiții începură a-î urmări pretutindenî.

Lumea se rărise. Umbrele amurgitului se cerniau ostenite pe aleiele largi. Sălciile pletoase înclinate deasupra lacului păreau mai melancolice în lumina scăzută. Iar cei doi logodnici rătăciau fericiți, în mirezmele amețitoare ale primăverii, dispăreau la cotitura unei alei, și răsăriau iară în privazurile de verdeață: ea — o suptirică umbră albă; el, ca o pată roșie. Și ochii tușii Ru-

xândiții îi urmăriaă neînterupt, c'o îndărâtnicie ciudată. Tinerii se arătară apoi pe lac, într'o luntre albastră. Și era atita de frumoasă seara aceia de început de primăvară, că par'că anume era făurită pentru cei doi îndrăgostiți. Și'n aierul acela umed al amurgitului plutia ceva amețitor, ceva care făcea să vibreze în adîncurile sufletelor simțiri nouă, nebănuite, și să izvorească în ele, de-odată, ca o lumină mare, o nemărgenită dragoste de viață.

Și dintr'odată tușii Ruxândiții începu a-î tremura bărbia ascuțită ; clipi repede din ochi, și două lacrimi luciră la coada genelor și prinseră a luneca încet, nebăgate de nimeni în samă, pe fața sulemenită și zbîrcită.

Pe aleiele pline de umbră treceaă la braț părechî tinere. Aburiri ușoare de vînt aduceaă mirezme puternice. Taraful suspina ca într'un vis. Glasul ghitaristului tremura limpede deasupra :

«Te aște-ept a mea frumoasăăă,
Te aște-ept, te aștept și tu nu vii !...»

Iar naiul înfloria melodia bătrînă cu sfoase triluri de privighetoare.

Și în vraja aceasta ciudată a înserării domnișoara Ruxăndița plîngea tainic, fără suspine, cu fața încrețită de o durere mare. Pe cînd domnul Dumitrașcu ofta, cu melancolie, cătră cucoana Polixenia, mîngîindu-și țacălia albă:

«Frumos e, domnule, frumos e... Știi parcă o sară ca asta n'a mai fost decît o dată... Știi, ți-aducî aminte, Polixenio dragă, ți-aducî aminte, știi, cînd... Dar, mă rog, nu mă zic nimic... Atît... Nu te supăra, scumpa mea Polixenie...»

Și cucoana Polixenia nu se supăra de loc, ci-l asculta c'o lumină nespus de galeșă în ochii negri; iar domnul Dumitrașcu dădea capul pe spate, închidea din ochi și suspina tot mai cu foc, tremurîndu-și bărbuța:

«Știi, pe onoarea mea, sînt foarte fericit, Polixenio... Pe onoarea mea... Chelner...

— Indată vă rog!

— Nu crîcni... Repetirt!»

Și de-odată domnul Dumitrașcu întoarse capul spre tușa Ruxăndița, și se opri mirat, cu sprincenele ridicate!

«Na, na, na, da ce 'nseamnă asta, Ru-

xândițo? Ce înseamnă plînsul ăsta, Ruxândițo? Eî, bravo, Ruxândițo!»

Iar domnișoara Ruxândița prinse a rîde c'o undă de sînge în obraji:

«He-he-he... Bată-te să te bată, că comedios măi ești... Teribil hrean, grozav hrean, foc... Și nu, zău, ai crezut că plîng? Eî, bată-te să te bată... Bată-te să te bată...»

Și tușa Ruxândița rîdea tremurîndu-și trandafirii înflăcărați din pălărie și ștergîndu-și lacrimile c'un colț al șervetului, — pe cînd domnul Dumitrașcu și cu cucoana Polixenia se uitaū mirați la ea și nu știaū ce să creadă.

FOCUL LUÎ DON VAGMISTRU

FOCUL LUI DON VAGMISTRU.

Don vagmistru Bursuc, — scund, gros și cu mustățile roșii, mari cît niște favoriți, — ese dintr'o barată zdrîngăindu-și vatrăul. E de serviciu. În fața corpului de gardă se oprește dîndu-și capela pe-o sprinceană, își rășchirează picioarele, își pune falnic mîinile în șolduri și, scoțîndu-și hurta înnainte, zbiară la țiganul care moțăește pe scări cu goarna petrecută printr'o mîină :

«Măăă, mă baragladină!»

Balaurul sare ars în picioare răcnind speriat :

«Trăiți!»

Și rămîne drept ca o lumînare, cu ochii albi holbați la don' vagmistru.

«Bine firi-i-ai al dracului de cioară, cum ai îndrăznit să dormi cînd ești de serviciu ?

— Tră...

— St! Nu crîcni, cristomația și pogribania, că-ți fac mutație la fâlcî și te trimet la bulibășie în pas gimnastic... Sună, măăă, adunarea...»

Sunetul ascuțit al goarnei taie liniștea taberei perzîndu-se peste cîmpia nemărginită, în negurile sinelii ale dimineții. Tropotul cizmelor umplu aleele prunduite, străjuite de salcîmi piperniciți. Soldații se îngămădeau pe la uși, eșeau, cu ranițele și armele, zoriți de strigătele sergenților și caporalilor și de ochii cumpliți ai sergentului-major Bursuc care sta țanțoș, cu stînga 'n șold și cu dreapta la caerele roșii:

«Mai repede, tu ăla, bobocul ăla cu nasturii nefăcuți, măi re-pe-de firi-i-ai al dracului, că de asta îți dă statul o pîne pe zi măăă... Și să-ți faci nasturii, băițaș, lună, lu-nă că tă ia, mă-înțelegi, muma dracului în pas gimnastic...»

Don' vagmistru era de o bucată de vreme foarte ciudat: acum era vesel și chema pe țiganul Păpurică:

«Din cîte părți se compune arma Manliher, mă?

— Trăiți, don sergent-major, arma lui *Manlich* se compune din: *Mecanistru* dă închidere, mecanistru dă deschidere...»

Și don' vagmistru se strîmba de rîs. Apoi deodată îi perea cheful din senin și rămînea cu ochii în gol răsucindu-și caerele înflăcărate.

În viața lui don vagmistru era o taină: Păpurică spusese camarazilor că l-a văzut într'o noapte, pe la ceasul schimbului al doilea, rătăcind în lumina lunei, vorbind singur și smulgîndu-și cu disperare mustățile.

... După ce eșiră toți la instrucție don vagmistru Bursuc o luă agale spre cantină, printre salcîmii săraci; pășea melancolic tîrîndu-și vatraiul prin prund; la ușa cantinei se opri, își trase capela pe-o sprinceană, își ridică carîmbii cizmelor, își răsuci caerele cu amîndouă minile și scoțînd țanțoș pieptul înnainte deschise ușa și intră.

Înăuntru, la tejghea, între clondire, covrigi, șnururi portocalii pentru amnare, salam, gulere de cauciuc, parizer, nasturi cazoni, și pîne, — sta un picîu cu șorțul verde și se scobeia melancolic în nas, în

bîziitul somnoros al muștelor. Don' vagmistru Bursuc se așeză la o masă și poronci încruntat:

«Băițaș, un sfert de vin la subsemnatu!»

Prislea aduce vinul tîrîindu-și leneș niște papucî uriași, dăruiți de jupînul; cască de i se duce gura până la urechi și umple somnoros un pahar zoios. Don' sergent-major îl deșartă cu necaz și-l trîntește cu furie pe masă; întoarce ochi cumpliți spre iatac, pufnește, geme, bate cu degetele darabana în masă și-și dă capela cînd pe ceafă cînd pe ochi:

«Băițaș, o militară!»

Acum a țipat așa de groaznic că era să-l bage pe picîu în boale. Ușa se deschide și intră jupînul legănîndu-și burta uriașă.

«Am onoare a vă saluta dom'le Ghiță, ce mai hala-bala? zice don vagmistru și ochii i se întorc iar furioși spre ușa ietacului.

«Măi picîule, încu'n sfert de vin!»

Și don sergent-major Bursuc iar prinde a pufni, a geme, a bate cu degetele darabana în masă și-ași da capela cînd pe ceafă, cînd pe ochi.

Însfîrșit ușa se deschide și cucoana Frosa, jumătatea jupînului, răsare în prag și moțae ușor din cap. E subțirică, are fața albă ca șunca dintre gulerile și nasturii cazonî, și cînd a dat cu ochii de don' vagmistru parcă i-a presurat o mîină nevăzută papricaș pe față; are sprincene codate, ca trase cu cărbunele, gene negre și ochi neastîmpărați de drac.

Don' sergent-major Bursuc se face mai stacojiu ca gulerul:

«Săru' mînușițele coană Frosă...»

Vorbește apăsător. Apoi mugește deodată cumplit:

«Dom'le Ghiță eă sînt teribil om la mînie, sînt terribil... Să-l ferească Maica Precista pă ăla care m'o *contra* pă mine numai cu atîtica...»

Cucoana Frosa s'a îngălbinit ca mănunchiul de luminări, dintre pastramă și parizer. Și don' vagmistru o fulgeră odată pe supt sprincenele încruntate; bea vinul până 'n fund și trîntește paharul să-l sfarme; apoi să 'nduioșază din senin și prinde a ofta cu ochii în gol:

«S'a stricat miliția dom'le! Și dacă o

să mă 'ntrebî: *pen' ce?* Am să strig sus și tare: S'a stricat dom'le, pen'că nu mai e frica de mutație la fâlcî... Eeeî, sfînt lucru mai era mutația aia sireaca... Era *mișto* nene Ghiță, mișto sireaca... D'aia miliția era atunci miliție și *deceoplina*, deceoplînă! Cînd venea înainte vreme un recrutar înaintea unei dește, — ia sama bine dumneata: înaintea unei dește, nu a unui grad! — cînd bătea odată talpa: *zdup!* se cutremura pămîntul, și cînd ducea mîna la capelă și striga odată: «Trăiți domn'le deșcă!» credeaî că i s'au rupt baerile inemeî, nu ceva... Avea inemă atunci ostașul, sireacul, pen'că inima i-o băgam noi! Ia să-l fi pus naiba pe careva să lucreze moale că iera vai de steaua lui, vai de maica lui: îi scăpăraî căpriorii! Eî, sfînt lucru, Doamne, mai era mutația aia la fâlcî nene Ghiță!»

Pe ușa deschisă soarele vărsa valuri de foc. Departe, în lumina albă, se înălțau comenzile ofițerilor și fulgeraî sutele de baionete. Lîngă cantină un) căprar de-o șchioapă, perdut în niște cizme uriașe, muștruluia pe un recrutar cît un munte și tot mereu se ridica în vîrfurile cizmilor, strîngea

pumniî, întindea gîtul și zbera cît îl ținea gura :

«Hăt, doi, trei, patruuu... Bate talpa măăă... Hăt, doi, trei, patruuu...»

Don vagmistru oftă cu jale dînd drumul unui val de fum :

«Da, s'a stricat nene miliția... S'a dus dracului deceoplinea... Numai departe de cît astă noapte mi-a jucat o festă, dom'le, un ăla, un marțafoi, un pîrlit de bacaloreat! Eî, dar e lată rău daravera cu pîrlitu.. (Aici aruncă o privire disperată cucoanei Frosei). A, stai să-ți spun nene cum a devenit cazu, să-ți spun verde dom'le Ghiță: iubesc o persoană și persoana mă traduce — e teribil dom'le Ghiță! — c'un pîrlit de bacaloreat... Da ce e, coană Frosă, ce te-ai îngălbinit așa?

— Ce ai, Froso dragă ? — întrebă jupî-nul speriat.

— Friguri! — suspină cucoana Frosa închizînd ochii de drac.

— Nu te speria așa nenîșorule : are friguri, nu-î nimic : îî dai chinină și nu mai are... Foarte *semplu*...

— Da, da, un prăfuleț de chinină, dragă,—

vorbește domnul Ghiță umblînd zăpăcit în toate părțile ca o curcă beată ; da, da, un prăfuleț de chinină...

Foarte simplu... Iaî un prăfuleț: nu mai ai friguri...»

Jupînul Ghiță găsește chinina, o pune într'o ceșcuță cu apă, o amestecă și o dă consoartei care o înghite strîmbîndu-se ca de groaza morții, pe cînd don vagmistru mormăește în caerele uriașe:

«Tacî și-înghite că multă chinină mi-ai pus la inemă! (Apoi tare). Și cum spuneam, dom'le, m'a tradus cu pîrlitul de bacaloret și nu e măcar grad: e recrut, e boboc... L-am văzut, — cum te văd și mă vezi, domnule, — eșînd astă noapte de la persoana 'n chestie... Era lună ca ziua, l-am văzut cum te văd: cizme *particulere*, capelă *particulera* — era bobocul dom'le...»

Apoi don vagmistru Bursuc ridică glasul și tună cu mustățile sbîrlite:

«Da să-l ferească Dumnezeu, are să fie ceva teribil, pă onoarea mea...»

După aceasta deveni iar melancolic și glasul i se muiè și vorbele i se întindeau în gură ca niște bucăți de clei:

«Da, da, dom'le Ghiță... Ceva teribil, pă onoare... Căci tot mă iubesc pă persoana 'n chestie, măcar că m'a tradus cu bobocul...»

În cantină se făcuse tăcere adîncă ; numai muștele bîzîiaū somnoroase primblîndu-se pe marfă ; iar într'o colivie verde o mierlă neastîmpărată zicea de dragoste.

Don' vagmistru trimese pe Prislea să cheme un soldat și pe gornistul Pănuș cu goarna. Țiganul veni în pas gimnastic c'un recrutar prizărit, cu ochii vioi.

«Bravo, băeți, strigă don sergent-major ; tu camarade să stai de planton la ușă și să-mi dai de știre cînd o veni vr'un don' ofițer ; dar mă-înțelegi : ochii în patru camarade ! Tu, Pănuș neică, fă-te mă aproape... Băițaș, ia să le dai cîte un pahar de vin și flăcăilor ăstora că și ei sîntără oameni, săracii... Bun ! Acum umple-mi și mie sticla piciule ; am și eū un gust... Da ce, n'am a trăi cît lumea : ca mîni oale și ulcele... Așa-î destinul dom'le ! Destinul e mare pușlama nenisorule ! Spui, glumești, alergî, te zbućiumi și pen'ce ? Într'o bună dimineață, destinul, pușlamaua, iți stigă : «Halt *musu* ! » Și-adio și-un praz verde : sapa și lopata ! »

Don' vagmistru rămase așa un răstimp cu ochii în gol, cu mustățile zbîrlite ; apoi zise moale :

«Bea, măi Pănuș, bea bre, că și tu ești om ! Îi fi avînd și tu, măi, poate aleanul tău ! Poate n'ai tutun, măi dragă... Piciule băiate, o *meletară* lui Pănuș ! Așa ! Aprinde-o de la mine, da aprinde-o, bre, nu te mai fasoli... Aprinde-o, măi, fire-aî al dracului... Acu stai colea lingă mine. Stăi, mă...»

Țiganul, după ce se mai rînji și se mai codi, se așeză pe marginea scaunului uitîndu-se cu spaimă spre ușă.

Don' sergent-major tăcu și rămase melancolic, cu capul în mîni, cu ochii în gol.

În liniștea adîncă a cîmpiiî răsunaî comezî perdute. Mierla fluera încet în colivia verde. Don vagmistru oftă :

«Pănuș, dragă, ia să-mî cînți tu ceva de jale din goarnă, — da știî colea cu goarna înădușită : să bîziie numai, măi neică...»

Pănuș stînse capătul de țigară între degetele negre și-l puse în capelă ; apoi, după ce se gîndi un răstimp, duse trîmbița la gură, o astupă cu palma stîngă și umfîndu-și obrajiî incepu să tremure încet,

ca din depărtări adînci, un cîntec de dragoste. Don' vagmistru Bursuc oftă și, plecînd capul în piept, își trase capela pe ochi ca să-și ascundă o lacrimă; apoi iar oftă:

«Zi-î, Pănuș dragă, zi-î, să mor aici pe loc ascultînd... Zi-î, mă, că m'a tradus persoana 'n chestie...»

În liniștea adîncă goarna bîzîia încetinel melodiei plină de alean; iar bietul don' vagmistru se visa în iatacul *dumneaei* în lumina tainică a lunei, îngenuchiat la picioarele cucoanei Frosei: ras, tuns, frezat și îmbrăcat în tunica-î ajustată cu dichis de Ițic, croitorul companiei, șoptindu-î ca 'ntr'un vis:

«Te iubesc, Froso, dragă...»

Iar cucoana Frosa suspina:

«Ah, Bursuc!»

Apoi Pănuș schimbă cîntecul și don vagmistru prinse a îngîna moale după goarnă c'o lacrimă de durere pe vîrfurile nasului înflăcărat:

«Decît o viață tristă
Și-un trai nenorocit,
Mai bine-un glonț de pușcă
Și totul s'a sfîrșit...»

«Așaaa, zi-î Pănuș dragă, zi-î, măi, că m'a tradus persoana'n chestie!...»

CUCOANA VASTICA

CUCOANA VASTICA.

In mahalaua Birjarilor, o căsuță tupilată sub un acoperemînt de draniță, încărcat de mușchi și buruiene. De jur împrejur, sub streșina joasă, un cerdac înnegrit de ploî.

În răcoarea dulce a asfințitului de Cireșar, pitpalacul din cușca cu rețea de deasupra ușei, nu măi tace : «pit-palac... pit-palac...» Măi încolo, într'o colivie cu sirmele împodobite cu lină roșie, o mierlă flueră cu foc.

Prin bătătura casei se legănă, ca o rață leșască, cucoana Vastica : cu nasul roș ca un ardeî, în umbra grimelei albe ; de-asaupra buzelor groase îi mijește o mustață sură (semn că-î supărată foc cucoana Vastica : cînd e cu chef, rade mustața cu perdat), și-î supărată foc, fiind-că cei doi chi-

riași nu i-aū plătit chiria și n'are ce trage la măsea. Vorbește singură:

«Auzi dumneata marțafoii! să nu-mi plătească ei dreptul meu... Dacă nu-mi pun marțafoii banii în palmă pînă diseară, să plece din casa mea... Ducă-se învîrtindu-se ca ciocîrliă, cîte zile-s într'un an, și să-î văd cînd mi-oî vedea ceafa... Ți-ți-ți! și Nae nu mai vine! Ce-o fi stînd atîta, frate?..»

Domnu Nae e jumătatea dumisale, adică vorba vine; dar mai bine am zice, sfertul dumisale: fiind-că dumneaei e foarte bine zidită — prea bine; — iar domnu Nae: pielea întinsă pe oase.

Cucoana Vastica se așează pufnind pe pragul cerdacului, își răsucește o țigară cît degetul și scoate fuin gros ca pe gura unui coș.

Cînd are bani albi, nu-î ține pentru zile negre: face nopți albe trăgînd la măsea vin de la cîrciuma de peste drum: *La botul calului Iancu Sterea*, pe ferestrele căreia stă scris cu cretă, culitere de-o șchioapă: «Vin de Odobești, vin de Nicorești, și pelin de Transval». Ei, dar acum n'are bani, și pace, și sticlele colorate de la «Botul

calului Iancu Sterea», îi fac cu ochiul, — și cucoana Vastica e Dunăre de mînioasă.

«Auzi dumneata lichelele dracului... Duce-se învîrtindu-se ca ciocîrlia... Ți-ți-ți, și dumnealui nu mai vine... Nae, Nae, arză-te para focului, Nae, cum îmi mănîncî tu tinerețele, Nae...»

Asfințitul își așterne umbrele peste mahalaua săracă. Pe geamurile deschise ale căsuțelor tupilate se aprind une-orî fulgere roșii. Pe la porțițe, staū de vorbă cume-trele cu mîinile subsuorî. Pe o bancă, în lenea asfințitului de vară, pirotește un mus-cal bătrîn, răzămat de-o poartă albastră, cu chipul spîn și sbîrcit perdut pe jumătate în umbra cozorocului unei șepcî albe. În fundul uliței, în nouri rumenî de praf, se leagănă un moșneag pitic cu flașneta 'n spate, și 'n urma lui se ține lanț o droae gălăgioasă de copii. Moșneagul își mută caterinca din spate pe-un genunchi, și prinde a măcina un vals melancolic. În volburî luminoase de praf, ștregarii desculți, țipă, daū din mîni, se învîrtesc într'un picior. Intr'o ogradă, în umbra unui nuc rotat, două fete prind să joace, îngi-

nînd după minavetă: «Baaarca pe vaaalu-uri, saaaltă ușor...» De supt umbrarul cîrciumei, doi soldați, cu bonetele pe-o sprinceană, bat țanțoși în masă cu baionetele și unul strigă cu glas mare la băiatul care frige mititei și toacă cu cleștele în grătar, pe tactul valsului:

«Ei, băeate, înc' un sfert de pelin de Transval...»

Supt nuc, fetele se 'nvîrtesc alene și-i fură cu coada ochiului. Ei își rășchirează picioarele, scot cu ifos piepturile înaintea și-și răsucesc tuleele.

Cucoana Vastica asvirle mucul de țigară și intră bodogănind în casă. După ce aprinde lampa, se așează grecește în fundul divanului, face țigări groase cît degetul, una după alta, scoate, pe nas și pe gură, fum ca pe coș, își chinuește mustața și vorbește singură în fumăraia de cafenea.

Chiriașii nu-i plătesc și pace; dacă nu-i plătesc lichelele și pușlamalele pînă mine, să se care din casa ei. Și Nae nu mai vine! Veni-i-ar numele să-i vie de vagabond!

În ungherul din spre soare-răsare, sub un ștergar alb, doarme în umbră icoana

Sfintului Spiridon, cu comănac, în miresme de sulcină și busuioc. Prin ferestrele deschise vin, cine știe de unde, suspinele flașnete. În cenușa caldă a sereii de vară, felinarele strîmbe pun cărbuni de aur.

Cucoana Vastica a tăcut: se gîndește iar la Nae. Nu mai vine vagabondul și pace! Așa i-a mîncat, arză-l para focului, tinerețele. Ridică ochii la icoană:

«Cum îl rabzi, Sfinte Spiridoane, cum îl rabzi! Nae, firi-i-ai al ciorilor de Nae, pe unde te mai poartă dracul, Nae!»

Și amintirile o cuceresc și-aduc în sufletul dumisale melancolia asfințiturilor de odinioară.

Hei-hei (aici cucoana Vastica oftează din baerele inimei) cînd era ea la maică-sa fată, cum mai umblau flăcării pe dinnaintea porțiței... Uite așa 'ndeseară cu Niță'n frunte: chipos, înalt și cu floare roșie la ureche. Ce mai cruce de voinic era Niță! Și ce ochi, ce ochi mai avea, of Doamne! cînd se uita odată la ea, știu coala, pe sub gene, cum știa el, pehlivanul, îi trecea Vasticăi o săgeată prin inimă. D'apoi mustăți negre ce-avea țilharul: pană de corb, nu

ceva... Par'că-l vede : cînta, săracul, de se omora, din gură și din armonică, de inimă albastră, — și unde ofta drept geamul dumisale : «Of-of-of!», de răsuna mahalaua Teișanilor. Ce vremuri, ce vremuri! De ce nu l-a luat ea pe Niță, nu pe putregaiul de Nae, să-î mănînce tinerețele. «Nae, arză-te para focului, Nae, unde te poartă dracul, Nae?»

*
* * *

In lumina dimineții, frunzarele umede scutură boabe scînteietoare de rouă.

Un stol de vrăbii s'abate gălăgios pe zăplazul înecat de bălării.

Rîndunelele ciripesc vesele și scriu linii pe lîngă cuiburile cu ferestruî negre, pline de ciocuri galbene.

In cușca cu reșea pitpalacul nu mai tace.

În colivia de alătura miera îi zice cu foc. Iar cucoana Vastica, cu mustața rasă cu perdaf, și cu nasul mai roș ca de obicei, stă grecește pe pătuceanul din fundul cerdacului și trage adînc din țigară și soarbe tacticos din cafeaua turcească. Din

cînd în cînd, ridică capul : sprincenele negre, cît degetul de groase, i se urcă pînă la mijlocul frunții și ochii rotunzi țintesc cu dragoste mierla neastîmpărată :

«Așa, zi-î înainte, draga maichii țigancă... Zi-î măculiță, cu foc... Șapte gîște potcovite, tra-la, la-la-la... Așaaa, zi-î cu foc...»

Și gura mare a Cucoanei Vasticăi se întinde pînă la urechi într'un ris mut, apoi se strînge pungă, și îngîină, fluerînd, mierla cîntăreață.

Domnu Nae: lung, slab, cu gîtul de bitlan, spîn ca'n palmă și cu ochii spălăciți, mătură prin cerdac, imbrobodit cu'n bariz galben, cu șorțul dinnainte și cu picioarele goale în papuci.

Cucoana Vastica aruncă țigara :

«Da' bine, Nae, ce nu umbli măi repedior?... Ce-ai pățitără, Nae, pe ziua dă azi?... Aoleo... firi-i-ai al dracului... Măi repede, Nae, că m'apucă alte alea... Mai re-pe-de firi-i-ai...»

Domnu Nae se oprește indignat :

«Vastico, nu te pronunța, Vastico!

— Ba am să mă pronunț, papugiule!

— Vastico, nu te pronunța, Vastico, că am și eu *ambițul* meu, Vastico!

— Arză-te para focului, cu *ambițul* tău cu tot, de marțafoi...»

Și Cucoana Vastica sare de pe pat, ca mușcată de șarpe, și începe a țipa pe nerăsuflăte:

«Papugiiiule, lichea, marțafoi, vagabond...»

Bietul domnu-Nae, o ia la sănătoasa cu tot *ambițul* dumisale, își pierde papucii, se împiedică în șorț și bate mătăniș prin bălăriile de după casă. În urma lui furtună grozavă :

«Papugiiiule, licheaaa, mi-ai mîncat tinereeețele...»

Domnu Nae tace chitic în bălării, și după ce trece vijelia, s'apucă iar liniștit de treabă, ca și cum nu s'ar fi întîmplat nimic: mătură, face mîncare, — umblă prîsnel în toate părțile ca o fată de cincî-spre-zece ani, pînă cînd, te miri ce, iar i se năzărește ceva cucoanei Vastica, și sărmanul domnu Nae iar își pierde papucii și bate mătăniș prin dudăul de după casă.

Soarele suie harnic văzduhurile albastre. Cucoana Vastica ia un gavanoș, își potri-

vește grimeaua într'un ciob de oglindă și pleacă la «Botul calului Iancu Sterea», să-și umple gavanosul cu vin de Transval; asta-i damblaua dumisale, nu s'ar duce cu sticla, s'o pică cu lumînarea. Clondirele roșii, galbene, verzi, îi fac cu ochiul din fe-reastră.

Ștregarii, desculți, țipă și se hîrjonesc. Departe suspină flașneta. Cîte-va cumetre sfătuesc pe la porțiți. O vecină o întrebă pe cucoana Vastica, zîbind poznaș:

«Da' încotro, cucoană Vastică?»

— Ia, să iaă, măiculiță, niște varză.

— Credeam că vraî să iaî niște vin.

— Baaa nu, măiculiță, nu... Ce să fac eă cu vinul? Eă apă beă, apă, nu vin...

— Da, am auzit, cucoană Vastică, că nu poți suferi vinul în gură! Apoi mai încet, (cucoana Vastica-i cam fudulă de-o ureche): Hm, hm, da, știu: îi dai numai decît drumul pe git!...

— D'apoi cum, măiculiță, cum! nu pot suferi vinu'n gură... Așaaa-așa!»

La capătul uliței răsare același flașnetar pitic, măcinînd acelaș vals melancolic. Ștregarii desculți daă din mîni și sar într'un

picioar în nouri luminoși de praf. Pe banca de lângă poarta cea albastră, același muscal bătrîn stă neclintit, ca o stână de piatră, în lumina caldă de vară.

O SINDROFIE

O SINDROFIE.

Cumplită fierbere și tărașoiu au mai adus sărbătorile Crăciunului în mahalaua Tirchilești. Cele trei cârciumi, — *La băiașii veseli*, *La renumișii patricieni*, și *La trei sarmale*, — gemeau de mușterii și zi și noapte. Caterincile miorlăiau și hîrîiau, de parcă se mîncău cîinii și mîțele în ele; diblele, țipașu ca'n gura morții, țimbalele și cobzele zdrîngăneauș și naiurile fluerașu, de țe lua groaza.

În norii vineșii de fum de tutun, de mititei și patricieni, gospodarii pisașu podelele, cu paharele în mîna, se izbeauș unii în alții, de par'că orbăcăiașu într'o beznă adîncă, ori urlașu, sughișînd cu mare jale, cîntece de inimă albaștră.

Toată mahalaua miroșia a țuică ca o velnișă, și-a slănină afumată, cartaboșii și sar-

male. Cetățenii vorbeau singuri pe drum, dădeau tainic din mîni, și se prăbușeau peste garduri ca luați de niște ape mari.

Paiată, cu măști negre și chivere de un cot, treceau cu roate de cîni după ei, su-nîndu-și banii din cutiile de tinichea și oprind lumea.

Și-odată cu sara, într'o zarvă grozavă de cîni, răsăreau irozii, cu cutia luminată în mijloc, scînteindu-și paloșele în roatele de lumină ale felinarelor. În negurile ușoare, pe ulițele albe, călătoreau rumene stele tremurătoare, și glasurile stelarilor răsunau trăgănate, pe nas: «Cine primește steaua mult frumoasă și luminoasă!»

Și vocele subțirele se înălțau tremurătoare în noapte:

«Treî crai de la răsărit
Cu steaua călătorind...»

...În astă seară era sindrofie mare la domnu Oică, *aproprietar*. Dumnealui are casa cea mai arătoasă din mahala, pantalonii cei mai creți și cei mai largi, cușma și burta cea mai uriașă, fată la pension (domnișoara Fifița), și face «politică» la toartă și chefurî asemenea. E grozav om domnu Oică! Să

nu cumva să vă puneți cu dumnealui, că v'ați găsit Bacăul. Numai consoarta dumisale, cucoana Manda, nu și l-a găsit niciodată, de și gura mahalalei multe șoptește—adecă vorba vine că șoptește; dar cume-trele strigă, zbiară, — pace, domnul Oică nu aude.

În odaia scundă, cu mușcate la geamuri, larmă cumplită și fum, de par'c'a pus în ea domnul Oică șuncă la afumat.

În jurul mesei din fund, pe care licărea în lumina lămpii, gărafi și pahare cu vin profir,—stătea roată domni Oică, Stănică, măcelar în piața mare, Mandache, cârciumar în Dealul Spirei, și Nae, cel mai fain bărbier al mahalalei (are *Salon special de tuns, ras, frezat și spălat: La briciul lui Galibarde*).

La cealaltă masă jucau loton domnișoarele Fifțița, Lucșița și Marghiolița, colorate ca niște curcubee; și domni Fănică, teighetar *La băiații veseli*, și Păpurică și Matache, vînzători în băcănia *La leul român*. Păpurică făcea ochi dulci Luxiței; Matache, Marghioliței; Fifțița ținea săculețul cu mîna stîngă și scotea bilele cu dreapta, țîvlind:

«Cocoşații..., holera a mare..., stîlpii mitropoliei...»

Și se roșea și pleca ochii ca o mironosiță, pe cînd domnul Fánică, foarte grav, — cu capul năclăiat de pomadă, vîrît pînă la urechi în guleru-î uriaș, — o călca tainic pe sub masă, pe picioare.

Cumetrele stăteau în fundul divanului, fuma, bea vin și cafele și tocau ca niște meliți.

Domnu Oică se răstoarnă pe speteaza scaunului, împreunîndu-și degetele groase pe burtă și vorbește gîfînd ca un foiu :

«Sînt, nenisorule, mare apropietar? Sînt! Sînt numărul *ainț* în ale politiceî? Sînt! Cine a dat la alegeri mai mulți ca mine de-a berbeleacu? Cine? Sfîntă născătoare, ce mai politică a jucat subsemnatu la *Cuibul cu barză!* Halal politică, dom'le, aferim politică nenisorule! Să vedeți cum a devenit cazul! Un pîrlit de *giubinat*, un ăla cu sticlele pe nas, se tot rățoia, mă rog, pă lingă noi, cu nasul în vînt. Cum am mirosit că nu-î de-aî noștri zic: «Las' că te învață neica politicele, stimabile!» și nici una nici două: odată mă proțăpesc înna-

întea giubinatului cu mîinile în buzunare: «Ce poștești, mă musu?» și cînd l-am ars odată, nene, i-a sărit giubenu și sticlele la muma dracului; și musu s'a făcut nevăzut de par'că nu fusese de cînd lumea și pămîntul giubinat p'acolo! Dar, ce vorbă, eū învîrtesc politica pe degete, și, nu că mă laud, dar sînt om cu *prințip* sunt *ăl mai prima 'ntîi*, dom'le...» încheiă domnul Oică dînd peste cap un pahar.

Consoarta dumnealui, cucoana Manda, țivlește în fundul divanului, învăluită într'un nour de fum:

«Auzi dumneata, se ține și pîrlita de Rița cucoană... Of! Of! apoi să nu mori cu zile? Rița și pălărie! Maica ta Cristoase! Apoi dacă poartă pîrlita pălărie, ce să poarte, soro, Fița mea, care a învățat patru *glasuri* la *pansion*, și cîntă la pian și vorbește franțuzește ca o nemțoaică dă la copii?»

Și cucoana Manda țipă de par'c'o taie cineva, vîntură din mîini, vorbește repede-repede, și trece de la una la alta pe nerăsuflete:

«Aoleo, ce-a gîndit, soro, Vasilica de-a venit erî așa de împopoțonată la Olangița?

Era, taman, baba dă la panoramă... Să mor...
 Și cum se mai marghiolea, afurisita... Apoi
 să nu te-apuice stenahoria, soro? Știi, dragă,
 azi i-am spus dumnealui, să mă vază moartă
 dacă nu m'o duce la teatru, și n'a avut în
 cotro, soro: mî-a *diclarat* pă *onorul* dumi-
 sale că o să mergem mîne seară, negreșit,
 la cevașilea extra: Ci-că p'o codană de fată
 o încîntă, mă rog țiea, un tilhar de conte:
 declarații, amor la cataramă, soro dragă, și
 la urmă devine cazul și-o traduce papugiul!
 — Ce 'nsamnă bărbatul, coană Frosă, chiar
 cogeamite conte, tot mangafă. — Fata, să-
 răcuța de ea, nici una, nici două, hait își
 vîră cuțitul în inemă... *Aftorii* trag cu pis-
 toalele ca la Plevna... — Fifîto, maică, vin
 să-ți așeze mamița funta... — Foc *bingal*...
 — Fifîto, Fifîto, — tacîm de lăutarî — vin
 să-ți așeze mamița funta... Cevașlea ex-
 tra, cevașlea extra, madam Piscupescu...»

Domnișoara Fifîța vine cu ochii plecați.
 Cucoana Manda îi așează fioncul și, vă-
 zînd-o roșie ca mușcata din fereastră, îi
 șoptește:

«Mai pudruluiște-te, draga maichii, mai
 pudruluiște-te nițeluși...»

Apoi oftează tare trăgînd cu coada ochiului la Fănică :

« Ah, ce mai fată are maica, îmi vine s'o mănînc cînd o văd... Și taaare-î învățată, mititica maichii! Patru glasuri la pansion, vorbește franțuzește ca o nemțoaică dă la copii, cîntă la pian... Taaare-î învățată mititica maichii... Mînca-iar maica ochișorii... »

Domnișoara Fifîța era romanțioasă lucru mare : toată ziua sta gătită la fereastră și cetea, cu glas tare, romane. Și uneori simțea așa din senin, cucerîndu-î sufletul, o jale neînțeleasă, și-atunci închidea pe jumătate ochii negri și rămînea așa ceasuri întregi cu cartea deschisă pe genunchi, și se gîndea, c'o undă ferbinte în suflet, la o noapte cu lună, la un castel singuratec și la un marchiz cu plete și cu pălărie de mușchetar, cu spadă lucitoare la brîu, și c'o mantie neagră, aruncată pe un umăr, ca o aripă uriașă. Și deodată par'că se vedea în castel așteptîndu-l și dintr'odată marchizul cu pălăria de mușchetar izvora, ca din pămînt, în lumina de vis a lunei, și-î cădea la picioare, suspinînd, cu capul pe spate, cu dreapta pe inimă și stînga pe spadă :

«O, Dumnezeu! mă, cit te ador... O, te ador c'un amor mă arzător decit soarele de pe firmament... Te iubesc mă mult decit iubia Romeo pe Julieta, Tristan pe Isolda, Paul pe Virginia...»

...Dar dacã a văzut și-a văzut domnișoara Fifița cã nici-un marchiz cu pãlãrie de mușchetar și cu mantia aruncatã pe-un umăr, ca o aripã uriașã, nu vine sã-i cadã în genunchi, — și-a coborît ochii negri cãtrã domnul Fãnicã tejghetarul de la *Bãiașii veseli*.

Și une ori, în puterea nopții, pe cînd domnișoara Fifița era cufundatã în cetirea iubitelor sale romane, se auzia o tainicã bătãe la geam.

«Cine-î, Fifișo maicã, întreba cucoana Manda, speriatã.

— Nu e nimeni, rãspundea domnișoara Fifița stacojie; e vîntul, mamișico...»

Și dacã cucoana Manda s'ar fi uitat pe fereastrã ar fi văzut cã vîntul domnișoarei Fifișei era cu mustăți, cu guler pãnã'n urechi și sãmãna ca douã picãturi de apã cu tejghetarul de la *bãiașii veseli*.

...Sticlele se goliau una dupã alta. În mij-

locul mesei, sta o ploscă pîntecoasă, cu dopul într'o parte, ca un cetățean chirchilit cu cușma pe-o ureche. Zarva creștea. Cumentrele țipaă. Domnu Oică se sculase în picioare și mugea din răsputeri, bătînd cu pumnul în masă, că politician ca dumnealui nu e în toată *Europa*. Domnișoarele dădeaă ochii peste cap și se învîrtiaă pe scaune ca pe jăratec. Cocoana Manda căta pe furiș la domnu Nae, ridica ochii în bagdadie și ofta din băierile inimei. Și deodată glăsui făcîndu-și gura mică:

«Musu Nae, nu mă trata cu refuz, cîntă-ne cevașlea... Marșul lui *Napalion Bunăparte*, musu Nae...

— Da, da, marșul lui *Napalion Bunăparte*, strigară cu toții, *A la votru*, nenișorule... *A la votru*, coană Mandă... Ura, să trăiască *Napalion Bunăparte*... Uraaa.. »

Domnu Nae își luă ghitara și, lăsîndu-și capul pe spate, începu a cînta cu foc: se apleca asupra ghitarii încruntat, cu'n șmoc de păr în ochi voind parcă să zmulgă strunele, răsucea două coarde și bătea darabana, apoi dădea capul pe spate închidea fericit ochii și pișca ușure coardele strălu-

citoare. Iar cucoana Mândica șoptea tainic în tăcerea care se întinsese :

«Vin soldații... Auzi, să juri că vin... Ia darabana... St, *trumbeta...*»

După aceasta Fifița șopti ceva ca taină mare, cucoanei Mandeî la ureche. Cucoana Manda lui Nae. Nae dispăru și după câteva minute apăru cu un zîmbet misterios. S'auzi un zgomot în șală și, deodată, izbucniră, ca niște țipete de spaimă, miorlăiturile răgușite ale unei flașnete; iar musafirii prinseră a striga de se cutremurau geamurile :

«Bravos... Ura... Așa mai înțeleg și eu, nenisorule... Dacă-î bal, bal să fie!... Uraa!..»

Caterinca cînta răgușită *Valurile Dunărei*.

Cît ai bate în palme, mesele și scaunele fură date la o parte și jocul porni.

Domnu Nae strîngea la piept pe cucoana Manda, și, cînd se'nvîrtia, amîndoi închi-deau din ochi fericiți. Fănică și Fifița se legănau a lene ca pe niște valuri și dădea, ochii peste cap; iar domnul Păpurică cu Luxița, și Matache cu Marghiolița trecea, ca niște vîrtejuri, pe cînd domniî Oică, Stă-

nică și Mandache, priviaŭ zîmbind și cumpănindu-se cu paharele în mîna.

Dar cînd flașneta schimbă valsul în *Sîrba fetițelor*, săriră și dumnealor, chiuind, la joc:

«Așaaa... Încet la hop, nenișorule... Ușureeel!... Ușurel, neică! Așaaa!»

Și tustrei suflău ca niște batoze, ridicău cu greutate picioarele, dînd capul cînd pe un umăr cînd pe altul, și închideau ochii cu un zîmbet de fericire nemărginită.

Cucoana Manda se făcu deodată nevăzută și, după ea, dispăru și domnul Nae.

Domnul Oică vru să joace cu jumătatea dumisale :

«Unde-î consoarta mea, nenișorule? Am mare plăcere pentru ca să joc cu dumneaei, dom'lor... Eî, comèdie, eî drăcia dracului, da unde-î consoarta mea, iubiților, am mare plăcere pentru ca să joc cu dumneaei!...»

Și domnu Oică se duse cumpănindu-se să-și caute consoarta.

Jucătorii frămîntău podelele, dădeaŭ peste mese și scaune într'o larmă asurzitoare.

Deodată, glasul lui domnul Oică izbucni ca un tunet în odaia de alătura.

«Care vra să zică, trădare!»

Jap! Buf! Uf!

«Să am pardon, nene Oică...

— Na pardon, musu...»

Trosc! Pleosc! Izbituri, icnături, țipete, geamuri sparte. Și-odată domnu Oică se prăbuși în *salon*, ducînd pe domnu Nae pe burta dumisale uriașă. Răsturnară dănțuitorii, mese, scaune, gărăfi; căzură pe divan, de pe divan jos; se tăvăliră toată casa, se ridicară — domnul Nae cu fața răvășită de groază, cu frezura vilvoi, cu ochii căscați, cu gura căscată. Domnu Oică, pufnind ca o mașină de tren, — îl luă din nou pe burtă și se prăbuși cu el, mugind ca un taur, în peretele din fund, apoi în cel din dreapta, în cel din stînga.

«Să am pardon, dom'le Oică... Pe onoarea mea!, striga, galben de groază domnul Nae.

— Na, pardon, mangafa! Na, traducere, vagabondule!

— Să vedeți cum a devenit cazul, domnule Oică... Pă onoarea mea...

— A devenit, musu, peste cap, a devenit pe frezură, a devenit peste fălcii...»

Domnul Nae, cu părul vilvoi, scăpă din mîinile lui domnu Oică ca din pușcă; răs-

turnă flașneta, se răstogoli în stradă, se sculă și o croi la fugă printre felinarele strîmbe. Pe cînd domnul Oică striga din ușa de clocotea mahalaua:

«*Alivoar*, dragă, și mai poțtim, mă rog, și mîne seară la sindrofie, onorabile?»

Flașnetarul se trăgea de cap și urla din răspuțeri :

«Flașnetu meeeu... flașnetu meu... Mi-ați mîncatără fript flașneeetu...»

Și cucoana Manda țivlia îmbujorată așezîndu-și părul pe după urechi.

— Auzi dumneata, mangafaua! să îndrăznească el așa-ceva!...

Auzi dumneata, mugea cu convingere domnul Oică. Să îndrăznească el, dom'le, auzi dumneata!...»

Cîniî urlău, gardistul zbugni dintr'un gang fluerînd cu disperare. Veciniî năvăliră spe-riați în stradă.

«Ce s'a întîmplatără, nene Oică ? întrebă un vecin.

— Nimic, nenisorule, răspușe foarte liniștit domnul Oică; i-am făcutără nițică morală lui musu Nae.»

BUNICIÏ

BUNICII

La marginea târgului, în mijlocul unei livezi bătrîne, albe de floare, o casă curată, cu acoperișul de draniță, încărcat de mușchiu verde, ascunsă în perdele de iederă. În mijlocul livezii visează, în lumina caldă a zilei de Florar, un rîmnic verde.

În pridvor o bătrînă mică și firavă, cu ochelarii pe vârful nasului, stă pe un scăunaș cu trei picioare și împletește gînditoare la ciorap. Intr'un ungher, un băețel și o fetiță, — nepoței, — cu căpșoarele bălane și crețe și cu ochii albaștri ca peruzeaua, desmeardă un motan mustăcios, cu mînușițele lor albe:

«Vai! *salaaacu Milon... Salaaacu mos Milon, că tale-î bătîn, iel...*»

Motanul toarce tolănit într'un rotocol tre-

murător de lumină și clipește somnoros din ochii lui galbeni. Bătrîna din cînd în cînd pleacă capul alb, ridică sprincenele negre și privește cu dragoste la nepoței, pe deasupra ochelarilor.

Din odăile adormite în umbră și liniște, vine miros dulce de sulcină. Vîntul tremură ușor perdelele lungi de iederă, aduce mi-rezmele livezii înflorite și scutură fluturi trandafirii din mărul rotat de lîngă pridvor.

Nepoței lasă motanul și vin de-și lipesc cuminți capetele de pieptul bunicei; albăstrelele de supt genele aurii cată rugătoare cătră cicorile bătute de brumă ale bătrînei:

«Bunicuță... bunicuță... spune-ne o poveste...»

Bătrîna s'apleacă și îi sărută în creștet, și glasurile subțiri pornesc iar ca un cîripit de rîndunele:

«Bunicuță... bunicuță... ne spuî o poveste... asa-î... asa-î?»

— Vă spune bunica, vă spune... Como-rile bunicei, comorî...»

Și bunica rămîne un răstimp, în liniștea nemărginită, cu ochii duși în gol. Căpșoa-rele balane se lipesc măi tare de pieptul

ei. Albăstrelele se fac mari între genele aurii.

Glasul bunicii pornește molcom :

«A fost odată un împărat...»

Și graiul moale coboară și se ridică în unde line.

Pe pustiurile fără hotare, pe un cal năzdrăvan, alb de spume, trece Făt-Frumos ca vîntul. Zboară din brațul vînjos buzduganul uriaș în văzduhuri, cad sfărîmate porțile de aramă sub buzduganul greu. Se încing lupte cumplite între voinicul cu pletele de aur și zmeii uriași; zingănesc și fulgeră paloșele grele; cad răpuși zmeii..

Glasul bătrînei curge melodios în liniștea adîncă.

În văzduhurile albastre soarele de Florar coboară leneș spre dealurile sineliî din față. Copacii asvîrl umbre negre peste ierburile pletoase. În mijlocul livezii șupt geana umbrelor, visează ochiul verde al rîmnicului...

Nepoțeiî ascultă cumiîți.

.... Aleargă Făt-Frumos ca gîndul prin singurătățile nemărginite, pe calul năzdrăvan, cu Cosinzeana, mîndra cu părul de aur, strînsă la pieptul său de voinic...

Portița scîrție încet în liniștea asfințitului. E bunicul: pășește tacticos pe cărare, printre vetrele roșii de trandafiri, sprijinindu-se în cîrja-î lustruită. Barba lungă de sfînt pune o pată de zăpadă pe haina de șiiac. În umbra pălăriei cu marginile late, lucesc doi ochi plini de bunătate. Pășește tacticos bunicul în umbrele amurgului și pufăește rar din pipă: puff, puff... Și painjinișuri vinete de fum îi plutesc leneșe împrejur...

Nepoței îi sar ciripind înaintea și bătînd vesel din palme:

«Vine bunicu... vine bunicu...

— Dragii bunicului flăcăi... Are bunicu doi feți-logofeți cu părul de aur creț...»

Și bătrînul îi ridică pe rînd de subsuori:

«Tîiita mare pînă 'n pod! și-î sărută frumos în creștet.

— Bunicule, bunicule, cîntă-ne ceva din ghitară...

— Vă cîntă moșul, vă cîntă.... Dragii moșului dragi... Puff-puff...

Bătrînul intră în casă și după un răstimp ese, într'un nouraș albăstriu de fum, cu ghitara în mîni; îmbrăcat în halatul său

străvechiu, cu fesul în cap și cu ciubucul în colțul gurei, și se așează în jilț oftînd îngîndurat:

«Bătrînețele, bătrînețele...

— Bunicule, bunicule cîntă-ne mă *log* matale *călăselul*. Voim să zucăm călăselul...»

Bătrînul zîmbește fericit în barbă, mai pufăește odată închizînd din ochi, apoi așează încet ciubucul pe parmaclîcul cerdacului, și prinde a le cînta din gură țînîndu-și isonul din ghitara. Bunicuța, cîncită pe scăunașul cu trei picioare, începe a le bate voioasă din palme, privindu-î pe deasupra ochelarilor. Iar nepoțeiî prind a toca cu botînușile lor portocalii în podelele pridvorului; se rotesc fuduli cu brațele în lături foarte serioși și se uită cînd la picioare cînd, pe sub gene, la bunicî.

Intr'un tîrziu bătrînul își contenî cîntarea și-î luă pe genunchi.

Amurgul de Florar își cerne umbrele și melancolia, și-î o liniște nemărginită împrejur, ca pe alte tărîmuri. Livada bătrînă revarsă în cerdac răcoare și mirezme. O mierlă flueră de dragoste în desîșuri. Bătrînul oftează îngîndurat cu ochii țintiți în gol. Ne-

pozeii staă în brațele lui, cu căpșoarele, lipite
supt mustățele de zăpadă. Amintirile îl în-
văluiesc ca un miros vag de flori uscate,
își dă încetinel nepozeii jos, ia ghitara, și
în tăcerea infinită coardele suspină adânc,
supt bolțile albe, și bunicul începe a îngina
încet, pe nas. .

«Pe o stîncă neagră într'un vechiū castel
Unde merge 'n vale un rîu mititel...»

Copiii ascultă cumiți cu ochii mari între
genele aurii.

Sus în văzduhurile albastre prind a tre-
mura steluțe sfoase.

În prag s'arată bunicuța, mititică și adusă
de spate, și trece, ușoară ca o umbră, prin
pridvor și se așează tăcută pe scări.

Ghitara picură încet ca din depărtări
adânci. Și glasul bunicului se 'nalță melan-
colic în umbrele amurgului.

ÎN PREAJMA FOCULUI

ÎN PRAJMA FOCULUI.

Baciul își îndeasă un cărbune în pipă, pufăie închizînd din ochi și, scoțînd pe nas un val mare de fum, clătină din cap:

«Ce știți voi, măi băieți!.. Habar n'aveți ce-i pe lumea asta! He-hei, dragii moșului logofeți, să mă fi văzut voi pe mine cînd eram ia așa numai cît o gălușcă...»

Moșneagul tăcu și pufăi de cîte-va ori cu ochii țintiți la cărbunele din vîrfurile lulelii.

În mijlocul stînei ardea un foc uriaș. Într'o căldare mare forfotea laptele și în roata rumână de lumină stăteau tolăniți la cislă ciobanii; iar mai la o parte ascultau doi strungărași de-o șchioapă, cu niște căciuli cît niște oboroace.

Un flăcău puse o buturugă pe foc. Strun-

gărașii se tîrîră pe pîntece mai aproape de baciū. Moșneagul clipi șiret și trăgîndu-și mustățile albe cuvîntă :

«Hei-hei, cînd eram eū măi ca voi, colindam lumea în lung și-în lat, și, măcar că eram cît o gălușcă, numai de unul Dumnezeū îmi era frică! Vedeți că eram năzdrăvan : asta-î cheia și lacata !.. Par'că mă vād, măi flăcăi: așa prizărit cum eram, aveam o cușmă cît o baniță și un buzdugan așa de năstrușnic, că nu l'ar fi ridicat zece voinici aleși, știți, colea, pe sprinceană! — da ce spun eū ! un sat de voinici ! — Și eū îl zvîrliam pînă 'n nourī, și-l prindeam ia așa pe degetul cel mic. Ce știți voi, măi băeți...

Acū odată, să vedeți ce mi să întîmplă. N'aveam ce face și flueram a pagubă mergînd pe o miriște arsă ; măi daū eū căciula pe ceafă, o măi daū pe-o sprinceană ; măi fumez de urit o lulea de tutun. Zic : ia să zvîrl eū buzduganul c'un deget, așa într'o doară, să vedem unde are să ajungă. Îi fac eū o leacă de vînt alene, și buzduganul zboară prin văzduh, vuind ca un vînt greū, și se mistuie în zare ca o pa-

sere. Și-am mers eă toată ziulica, și-am mers într'una toată noaptea, și tocmai ă doua zi pe la toacă am dat de el în preajma unor curți cumplite : făcuse țândări, măi tată, niște porți de aramă și acù se hodinea în fața scărilor. Da' împrejur nu se zărea țipenie de om. Îmi iaă eă buzduganul pe umăr și urc scările, șuierînd ca 'n satul lui Cremene. Cînd ajung în fața ușii : ușa se deschide singură. Măi comedie ! Intru : ușa se închide. Măi, a dracului minune și asta !

Trec eă prin tinzi pustii, trec printr'o groază de odăi, pace : nici o suflare nicăier... Intru într'o odaie mare, și deodată ce să vezi dumneata ? Unde se face, măi frate, o masă încărcată cu fel de fel de bunătăți. Eă, dacă am văzut una ca asta : mi-am scos cușma, m'am închinat ca tot creștinu cu frica lui Dumnezeu, mi-am suflecat frumos mînețile și m'am așezat la masă ca la mine acasă. Și unde am prins a îmbuca de-mi trosneaă fâlcile, și-am ospătat, măi fraților, cît nouă, și am băut cît nouăsprezece. Uite și-acù măi băieți par'că-mi lasă gura apă, cînd mă gîndesc la toate bunătățile acelea ! »

Moșneagul clipi iar șiret și-și netezi musteața dată după oală. Flăcăii de-abia își țineaă râsul, iar strungărașii ascultaă cu gura căscată și cu ochii mari, plini de spaimă, supt cușmele mițoase. Chimirurile țintuite ale voinicilor scînteiaă în lumina roșie. Flăcările filfîiaă pînze mari de lumină și dezvăluiaă din umbră cașurile albe. Afară, în noapte, picuraă din cînd în cînd, tainic, ca din văzduhuri, tălăngile de la oi. Baciul, înșira înaintea :

«Ei, mult amar de lume am colindat eă, și multe minuni mi-aă mai văzut ochii! Acă, odată, urcam eă flămînd și amărît, ca vai de capul meă, un deal pustiă și chel... Da' cit vedeam cu ochii nu se zăria batîr un bordeiă și, de cătrănit și amărît ce eram, îmi venia să-mi fac seamă, nu altceva! Cînd colo, ce să vezi dumneata, cînd ajung în creasta dealului și mă uit în vale: coșcogemite iezăr de lapte acru, alătura un deal de mămăligă mîndră ca aurul ; iar în malul iezărului un polonic ! Ce să vă mai spun : am mîncat pînă cînd n'am mai putut, ș'apoi mi-am luat buzduganul, de-a umărul și haida-ha, haida-ha, am purces

iar la drum. Ş'am mers eă, așa pe-un drum neted ca o curea, pînă cînd am intrat într'un codru de aramă. În codrul acela, supt un gorun cumplit, care ajungea cu vîrful pînă în torțile cerului, ardeaă stînjeni de lemn, și în roata de lumină, care se întindea împrejur cale de-o poștă, stăteaă tolăniți, măi tată, doisprezece zmei groaznici, și frigeaă douăsprezece bivolițe : zmeul cel măi bătrîn și măi urît (acela de bună samă că era tatul zmeilor), stătea grecește și fuma încruntat din luleaua cît un căuș. Cînd l'am văzut, mi-a venit și mie pofta să fumez și mi-am scos frumuseșel luleaua din chimir, și, fiindcă de foc nu era chip să mă apropiu, că m'aș fi sfârșit, — am prins a urca spre nasul zmeului. Și-am urcat eă, și-am urcat, măi flăcăi pînă pe la toacă, de-mi curgeau sudorile gîrlă și-mi ieșise limba de un cot. — Tot imi dădeam duhul, gîndesc, dacă nu făceam un popas bun la jumătate de cale, pe un bumb de la ilicul zmeului! — Și dacă am ajuns, am încălicat frumos pe lulea, m'am tîrit bi-nișor, prin fum, pînă la găvanul cu jă-

ratec, și după ce am furat un cărbunaș, m'am lăsat s'alunec încetișor la pămînt, și-am purces iar la drum, prin codrul cela de aramă, pufăind ca un Turc.

Acu, așa pe la aprinsul lumînărilor, ajung eū într'un tîrgușor. De-asupra răsărise luna, și în tîrg era liniște mare. O ieaū eū încet pe ulițele pustii, căscînd gura în toate părțile, ca un om străin ce eram. Cînd colo, ce să vedeți, fraților ?

De-oparte și de alta a drumului garduri de cîrnați ! Măi minune a dracului, da asta ce-o măi fi ? Mă uit eū peste garduri : case de brînză acoperite cu slănină... Mă apropii de-o fîntînă să beaū o țiră de apă : scot ciutura, mă aplec să beaū... Măi abrașă treabă și asta ! Ciutura plină ochi cu lapte dulce ! Mă apropii de-o poartă : țîșnește afară hămăind un cîne cu colaci în coadă...»

Flăcăii se tăvăliaū de rîs prin șperlă ; iar strungărașii ascultaū cu gura căscată și nu știaū ce să creadă, și ochii mari le licăriaū ca argintul viū, în bătea flacărilor.

Într'un tîrziu moșneagul tăcu, lua cu mîna păroasă un cărbune și-l puse în pipa neagră, și începu a pufăi, într'o rînă, zîmbind

tainic. Un flăcău îl întrebă, trăgînd cu coada ochiului la strungăraș:

«Și zi, ai văzut zmei, moș Axinte?»

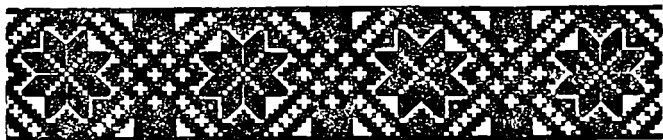
— Văzut măi, cum mă vedeți și vă văd, rosti moș Axinte liniștit, dînd drumul la un val mare de fum.

Pe-o tohoarcă mițoasă, pe un buciom de cireș, și pe cașurile albe treceaă lumina fugare ale celor din urmă pîlpîiri. O talangă picura, încet, ca din necunoscut.

Iar strungărașii stăteaă tăcuți, în rume-neala focului, și se gîndeaă cu-n fior de frică la cei doisprezece zmei din pădurea de aramă.

DOMNUL BUCUR

DOMNUL BUCUR.

Viața lui domnul Bucur era un adevărat iad: te miri ce i se năzărea cucoanei Profirița și scandalul era gata.

«Ai să mă omori cu zile, papugiule! țipa dumneaei ca'n gură de șarpe.

— Da n'am vrut să te supăr, omule, păcatele mele, se tinguia domnul Bucur; dacă ți-ăm greșit cu ceva, na, poftim, îți cer iertare!

— Pașol d'acilea papugiule.

— Da vino-ți în fire, Profirițo dragă, striga cu disperare domnul Bucur.

— Taaci, că m'apucă *pandaliile*, taaci că m'apucă *nevricalele!*» striga mai groaznic cucoana Profirița; și bietul domnul Bucur ridica din umere plin de năduf, își lua pălăria măslinie din cuiul din antret și pleca în țipetele ascuțite ale consoartei.

Peste drum era cîrciuma: *La Alexandru Machedon*. Domnul Bucur intra amărit:

«Te-am salutat domnule Niță! Băițaș, neică, să vie o jumă dă pelin de Port-Artur!»

Și se așeza supărat la o masă. De după tejghea răsărea un țap alb, pătat cu negru și venea să-și întindă gîtul pe genunchii dumisale.

«Ce mai faci, măi, Ghiță, măi, ești bine sănătos?» îl întreba domnul Bucur ca pe un vechi prieten.

Iar Ghiță se uita la el cu ochii lui mari și da din cap de parcă voia să zică:

«Da, foarte mulțumesc, bine sănătos!»

Și domnul Bucur ridica capul și striga:

«Băițaș, s'aducî, de cincî parale, și niște covrigi pentru Ghiță.»

Băeatul aducea pelinul și covrigii și domnul Bucur prindea a bea și-a ofta în lumina saracă dînd bucățele de covrigi lui Ghiță.

«Na, măi, mănîncă, măi Ghiță, măi!»

Și țapul să uita la el cu melancolie și-și ronțăia cuminte covrigii tremurîndu-și bărbuța neagră.

Apoi după cîte-va pahare, domnul Bucur

se întorcea cătră domnul Niță și începea a se tîngui cu jale :

«Iar mi-o făcu dumneaei *nasulie* dom'le... Și să mă bată Dumnezeu dacă i-am greșit cu ceva nenіșorule... Că acu nu că mă laud, da' dumneata știi ce persoană *flotimă* sînt eū dom'le Niță... Da știi mă lovește așa o jale, dom'le, de cit îmi vine să plîng nu altceva...

— Eī lasă, dom'le Bucur, fii și dumneata maī cu rezon nu maī pune toate la inimă... Știi așa's cucoanele *nevricoase*, ce să faci, răspundea domnul Niță din dosul tejghelei, dintre sticlele colorate și cîntarul cu talerele de alamă.

— Bine, bine, dar să mi-o facă mie *nasulie* până într'un așa grad... până într'un așa grad, mie care sînt o persoană așa de *flotimă*... domnule Niță...»

Și deodată începea aī tremura bărbia și scoțînd o batistă roșie, popească, prindea ași șterge încet ochii și nasul.

«Pină într'un așa grad domnule Niță!». Iar domnul Niță îl mîngîia zîmbînd :

«Fii maī cu reson domnule Bucur... Să poate dumneata om în toată firea... Fi-ī

maî cu reson, frate, nu ştii dumneata, așa's cucoanele nevricoase, caprițioase domnule...
Vino-ți în fire...»

Băeții își dădeaŭ gheonturi și pufneaŭ de rîs prin unghere. Jupînul se zborșă la ei de după teighea. Urma un răstimp de tăcere în care se auzea numai ronțaitul lui Ghiță. Apoi iar începeaŭ tînguirile lui domnul Bucur, și iarăși porneaŭ pufniturile înnăbușite, și domnul Niță își încrunta din nou sprincenele groase și băeții năvăleaŭ afară împiedicîndu-se în șorțuri.

Și așa sta pînă tîrziŭ domnul Bucur în încăperea scundă și afumată de la *Alexandru Macedon* și se tînguia cu jale mare în fața sticlei și-a paharului cu pelin pro-fir ștergîndu-și din cînd în cînd o lacră-mă ce alunecase licărind în favoritele dumisale sure. În fereastă luceaŭ lin sticlele colorate în lumina piezișă a asfințitului.

Și Ghiță sta tolănit în ușa și ronțăia tremurîndu-și cu melancolie bărbița neagră.

Astăzi, domnul Bucur a plecat cu consoarta la Moși. Domnul Bucur, cu *cotletele*

pieptănate și ras cu perdaf, cu pălăria pe o sprinceană și cu țigara între dinți, — călca fudul cu cucoana Profirița la braț; și dumneaei, așa cum era îmbrăcată de năstrușnic, cu roș, galben și albastru, — părea de departe un papagal uriaș.

În târgul Moșilor, în norii luminoși de praf, lumea pestriță fierbea pretutindenî. Deasupra pălăriilor de toate neamurile fluturau miî de steaguri, pluteau miî de baloane colorate. Pretutindenî: tarafuri, fanfare, urlete răgușite de cornuri, praf, fum, strigăte disperate:

«Aci e distracția americană cu barca pe uscat, domnilor! Limonada șampanică dă la Capșa, domnilor! Pofțiți, pofțiți, pofțiți, nu pierdeți ocaziunea, domnilor, dresarea leilor, panterelor și tigrilor începe, domnilor... Ceva extra și ne mai văzut în toată Europa... Minunea minunelor! Acesta a fost ultimul signal și definitiv, domnilor!»

Pe domnul Bucur și pe cucoana Profirița îi luară valurile spre *Grădina lui Eliad*. În fierberea uriașă cucoana Profirița țipa strivită:

«Unde m'ai adus firi-i-ai al dracului...»

Care vra să zică, îți bați joc de mine...
Ce crezi că jucăm păpușele, Bucure?... Te
faci că n'auzi, ai? Aoleo! bătătura, fire-ai al
dracului...»

Cu chiū cu vai ajunseră la *Grădina lui
Eliad*.

Prin bărătcile ticsite de lume jucau femeii
văpsite și îmbrăcate turcește; se îmlădiau
a lene lăsînd capul pe spate și întinzînd
mîinile în lături, și băteau din castanete
jucîndu-și sînurile, în cîntările trăgănate ale
turcilor.

Lumea fierbea năucă în lumina orbitoare
a primăverii. Tarafurile cîntau; țigăncile țî-
pau căscînd ochii mari și înnălțîndu-se în
vîrfurile picioarelor.

Domnul Niță răzbătu cu mare greutate
cu cucoana Profrița prin furnicarul pestriț,
la *Izvorul ideilor și uitarea necazurilor*.

În fumul de mititei și patricieni, un țî-
țigănuș, pierdut într'o redengotă verzue,
scotea ahturi lungi închizînd din ochi și
ținîndu-și hangul din scripcă.

Domnul Bucur simți, deodată, o mîină
puindu-i-se pe-un umăr:

«Ha-ha, ce mai hala-bala, domnule Bucur?»

— A, tu erai, Naie? Uite, am venitără și noi pă la Moși, dragoste... Consoarta mea, — domnul Nae.

— Sărut mănușițele. Sînt vesel!

— Aseminea!» rosti cucoana Profrița moțăind din cap.

Apoi se așezară tustrei la o masă, și domnul Bucur ridică glasul și prinse a bate cu bastonul în masă :

«Băiețași, trei fleiculițe — în sînge, un chil dă vin și trei țuiculițe.

— Vineee!»

Țigănașul țipa în larma grea întinzînd gîtul. subțire și ridicîndu-se în virful ghetelor cîrjoiate, cu gura ca o pată neagră pe fața roșie.

«Cine bate noaptea la fereastra mea?

— Eū sunt, dragă Mărioară nu te spe-e-riea...»

În mijlocul drumului, într'un nuor luminos de praf, începu a se învîrți, în jurul unei prăjini, o roată de călușeri strigînd în tact în zărnăitul zorgalăilor și-a pintenilor uriași: «Iote-așa! — Iote-așa!» Pe cînd în mijloc juca pe vine, în fluturările cordelelor, un călușer mărunt c'o sabie ruginită în vînt.

Țuicile veniră; pe urmă vinul și fleicile, și, după ce le dădură gata, alt rînd de țuică, alt vin și alte fleici.

Cucoana Profirița începu a da ochii peste cap; domnul Nae prinse a-și răsuci galeș mustața neagră, pe cînd domnul Bucur, înfierbîntat, striga din băierele inimei:

«Înc'un rînd de fleiculițe să vie, nenișorule... Înc'un rînd de țuiculițe și — înc'un chil de vin...

— Vineee...

— Bravo țuiculiță, domnule... Vivat, *monșerică*.... Să trăiești și matale, Profirițo dragă...»

Gura vopsită a cucoanei Profiriței zîmbia acum cu bunătate mare, întinzîndu-se pînă la urechi.

Și domnul Bucur se uita la dumneaei și se simția foarte fericit.

Amurgul cuceri tîrgul Moșilor plin de larmă și fierbere. Felinare colorate se aprindeau, pretutindenî, în furnicarul nesfîrșit, ca niște uriașe flori de lumină.

Domnul Bucur, cu Domnul Nae și cu cucoana Profirița, după ce-și cumpărară trei felinare de hîrtie roșie și le aprinseră, o

luară agale spre casă pe străzile ticsite. Cucoana Profirița cu pălăria pe-o ureche și cu ochii grozav de galeși vorbia acum foarte dulceag cu domnul Bucur, și dumnealui se cumpănea fericit și striga cât îi lua gura, ridicînd felinarul deasupra capului:

«Ura! monșerică! Cine bate noaptea la fereastra mea? Ura, monșerică... Tu, Nae, ești un băiat de aur... Stai să te sărut... Cine bate noaptea la fereastra mea?...»

Domnul Bucur se legăna; mulțimea cu felinarele aprinse se legăna în toate părțile ca bătută de un vînt mare. Focuri bengale izbucniau pretutindeni, vărsînd lacuri colorate peste furnicarul nesfîrșit. Tramvaiele încărcate de abia răzbăteau pe străzile ticsite de lume. Florile uriașe de lumină pluteau parcă de-asupra șivoaielor negre, în noaptea limpede și larma grea se înălța pîn' la cerul albastru.

*
* * *

De cînd cu întîlnirea de la Moși, în casa domnului Bucur a intrat iar liniștea. Cînd vine acum, domnul Bucur acasă cucoana Profirița îi sare sprintenă înaintea, ca acum

douăzeci de ani, și-și încolăcește brațele în jurul gîtului dumisale:

«Bine-ai venit, bibicule... Uite, dragă, și domnul Nae e la noi... Aoleo, da-î fi flămînd matală... Da ce-ai stat așa de mult dragă?...»

Și domnul Bucur amețit de-atîta dragoste nu mai știea pe ce lume e.

...Acum, domnul Bucur bea pelin de Port-Artur supt umbrarul de la *Alexandru Macedon*, în roata galbenă de lumină a felinarului. E foarte înduioșat, și-își mîngîie pe gînduri favoritele și oftează:

«Domnule Niță, pe onoarea mea, sînt a mai fericită persoană. Încă un chil de pelinaș, nenisorule... Domnule Niță!

— Ce-î, domnule Bucur!

— Sînt persoana a mai fericită, pã onoarea mea... dumneaei, știi, vorbește acușica, așa de blind cu mine, ca acum douăzeci de ani cînd, pardon, ne-am însuratãrã...»

Țapul a venit și și-a întins gîtul pe genunchii lui domnul Bucur, ca să-și primească porția de covrigi.

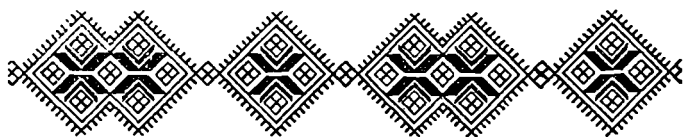
Amurgul cucerea mahalaua săracă. Pe la porțițe, pe lăvițe, cumetrele stăteau la

sfat. La porțița unei căsuțe albe, îngropată în valurile de verdeață ale unei grădini, visa o fată c'o floare roșie în păr. Salcîmul înflorit de la poartă își întindea umbrarul alb pînă la zăplazul de peste drum și umplea toată ulița de mirodenii. Ceasornicul fabrică de la marginea mahalalei se luminează și arde ca o lună plină țintuită pe zidul uriaș. Și domnul Bucur deodată își scoase batista popească și prinse a suspina cu durere în roata galbenă a felinarului :

«Știi, sînt foarte fericit, domnule Nae... Pă onoarea mea... Ca acum douăzeci de ani îmi vorbește acușica dumneaei... Ca acum douăzeci de ani, cînd, pardon, m'am însurat... Pă onoarea mea...»

DOMNUL TUDORACHE

DOMNUL TUDORACHE.

Strada *Tăcerii* e singura stradă bine botezată din cetatea lui Bucur. În totdeauna în ulița aceasta mică plutește o liniște de ruină. Pe stînga se ridică un zid înnegrit de vreme și ploii, și de după zid se înalță, între cîteva morminte, o biserică veche, care în zilele de slujbă umple strada de miros de smirnă și tămîie și de murmurul tainic al rugăciunilor. Pe dreapta se ridică un șir de case vechi, înnegrite, îngrămădite, par'că, cu frică unele în altele. La No. 6 e o casă săracă, cu două ferestre mici, pline de praf, ca doi ochi orbi; confundată în totdeauna în aceeași tăcere de moarte, pare pustie. La porțiță freamătă cu jale, în negurile toamnei, un salcîm bătrîn. Aici stă cucoana Rarița : slabă ca o arătare.

În fiecare dimineață, în odaia plină de umbră, Cucoana Rarița se așează în fața oglinzii, își cănește părul, își încondeiază două sprincene ca două lipitori, și după ce își vopsește gura și-și face două benghiuri roșii în obrajii supti și zbîrciți, — își rotunzește pieptul cu vată, și pe urmă se îmbracă într'o rochie neagră de mătăasă. Prin ferestrele prăfuite se strecoară în totdeauna o lumină posomorită de zi mohorită de toamnă, și învăluie mobilele vechi, șterse de vreme. Cucoana Rarița pășește prin casă, fără zgomot ca o fantomă, ia de pe masa din mijloc *Universul* și, așezîndu-se într'un jilt, prinde a ceti «romanțul» cu glas mare, îndoșîndu-se grozav la fiecare rînd.

În odaia de alătura prind a suna pașii domnului Tudorache Virtejanu, pensionar, fost slujbaş la primărie. Dumnealui stă de două-zeci de ani la cucoana Rarița într'o odăiță umedă și dărăpănată. În fiecare dimineață, de cîte ori aude pașii lui domnul Tudorache, cucoana Rarița își întrerupe citirea, și pieptul de vată se ridică într'un oftat dureros :

«Of! de ce nu mor mai bine? Viață-î asta! Ce are, ce are, de fugе de mine ca

de ciură? Ciudat om!... Stă toată ziua închis în casă, și bombănește ca de pe altă lume... Of, Doamne, de ce nu mă strîngi de pe fața pămîntului? Offf!»

De douăzeci de ani, de cînd i-a murit domnului Tudorache nevasta, cucoana Rarița îi face ochi dulci, dar pace! Domnu Tudorache cînd o vede îi trîntește, bombănind mînios, ușa'n nas; cu toate acestea nu se mută :

«Aici, zice dînsul, a închis ochii dumneaei, și aici vrea să-i închid și eu... Uite, rochia aia albă din cuiu, e rochia Mărioarei, cu dînsa era îmbrăcată cînd am văzut-o eu întîia oară... Era așa, într'un amurg, și dumneaei pășia agale pe strada Sălcuții și eu veniam încet de la canțelarie...»

Domnul Tudorache Virtejanu e mititel, adus de spate, cu fața galbenă și încrêțită, și îmbrăcat în totdeauna c'o redingotă verde cîrpită cu petice negre.

Stă închis toată ziua în casă cu cheia, și, cînd aude foșnind în sală rochia de mătase a cucoanei Rariței, își oprește răsufierea și, pe fața galbenă, ochii i se măresc plini de spaimă. Cucoana Rarița se oprește și bate

încet la uşă, aşteaptă un răstimp, apoi oftează, şi foşnetul mătăsiî se depărtează şi domnul Tudorache suspină înapăimîntat :

«Uf, ce vrea cloanţa asta cu mine, Domnule, ce vrea? Umblă cu farmece, parcă eî sînt prost, nu ştiu că umblă cu farmece!...»

Şi domnul Tudorache vorbeşte singur, repede-repede, clipeşte mereu din ochi şi face cruci mari; apoi se aşează în fundul patului şi încremeneşte aşa, ghemuit, cu ochiî în gol.

În odaia umedă şi întunecoasă pluteşte miros greu de mucegaiu şi, în liniştea de ruină şi în lumina aceia turbure, domnul Tudorache, cum stă aşa ca o stană, cu ochiî pironiţi, cu chipul galben, pare o figură de ceară. Afară, în negurile vinete, salcîmul freamătă cu jale şi bătrînul se gîndeşte cu spaimă la vrăjile cucoanei Rariţiî.

...Par'că el nu ştie, n'a văzut-o cînd, într'o noapte, a prins un liliac în cerdac?... N'a văzut cu ochiî lui cînd l-a fiert?... Liliacul fierbea în oală şi ea tot făcea semne de-asupra oalei şi boscorodea o vrajă. Şi pe urmă i-a şoptit de trei orî, încet şi răspicat numele, parcă-l chema cineva tainic: «Tudorache...

Tudorache... Tudorache...» Și de-acolo iar a prins a face semne de-asupra oalei și a-și murmura încet vrăjile...

«U-u-u, dar frig mi-e... Iar am răcit păcatele mele, iar m'am îmbolnăvit... U-u-u, că frig mi-e...»

Și domnul Tudorache își îndeasă bumbacul în urechi; apoi ia dintr'un cuiu o cațaveică veche și un fes ponosit, cu canaful ars :

«U-u-u, că frig mi-e...»

Își îmbracă, tremurînd și clănțănind, cațaveica și își îndeasă peste urechi fesul și, sculîndu-se, se duce aplecat de șale la un dulap, ținîndu-și cu amîndouă mîinile blana strînsă la piept :

«Las'că am eũ leac pentru voi, vă vin eũ de hac...»

Deschide dulapul și scoate o mașină ruginită de făcut cafea, o garafă cu spirt și un șip înroșit pînă la jumătate de rom.

«Las că vă vin eũ de hac... U-u-u, dar frig e... Mai bun leac nici nu se poate domnule !»

Ia o cană albă, știrbită, de pe masă și toarnă apă în ibric; apoi s'așează într'un jilț cu

telurile stricate și cîlții ieșiți, pune spirt și, hîrșîind un chibrit, îi dă foc. Flăcările se ridică în limbă albastre în jurul ibricului ruginit. Domnul Tudorache își îndeasă bumbacul în urechi și se învălește, tremurînd, în cațaveică.

Afară, din ceața vînată a toamnei, prinde a cerne în lumina tristă o ploaie măruntă. Prin salcîmul de la portiță trec înfiorări tainice în murmurul trist al ploii. Apa începe a fierbe în ibric, și un nouaș alburiu se ridică încet spre nasul lui Domnul Tudorache.

«Așa, acù o linguriță de cafea... Bun... Acușic' o bucățică de zahăr...»

Domnul Tudorache vorbește singur, clipește repede din ochi și, luînd sticla cu rom, prinde a picura încet, numărînd rar, cu nasul îngrămădit la gura ibricului :

«Una... două... trei... patru... cincî... Ho-hoo ! destul : cincî... Nicî una mai mult, nicî una mai puțin, că altfel nu-î de leac... Asta-î cea mai prima doftorie pentru friguri... Parcă-ți iea cu mîna boala, domnule...»

Vîră lingurița în ibric și amestecă cafeaua, numărînd, de cincî orî la dreapta și de cincî orî la stînga :

«Ho-hoo, deajuns... de cincî orî la dreapta și de cincî orî la stînga ; nici măi mult nici măi puțin, că altfel nu-î de leac...»

Toarnă cafeaua într'o ceașcă fără toartă, pe care scrie cu litere roșii : «Poftim !» și prinde a sufla, și-a sorbi cu fața încrețită :

«Uite, na, la fiecare înghițitură parcă-mî iea răul cu mîna... Pfuuu... Cea măi prima doftorie domnule: cincî picături și de cincî orî învîrtești la dreapta și de cincî orî la stînga... Nici măi mult nici măi puțin, că altfel nu-î de leac... Pfuuu...»

Afară, în painjenișul întunecat de apă, începe a toca de vicernie. Loviturile, innăbușite de negurile toamnei, picură triste în ulița pustie, în murmurul molcom al ploii și'n freamătul de durere al salcîmului. Apoi toaca tăcu și clopotele începură a vibra adînc într'o tînguire jalnică. Pe ulicioara tăcută nu trecea nimeni. În odaia scundă lumina scădea ; ploaia murmura monoton la geamuri. Domnul Tudorache se ridică încet din jilț, sprijinindu-se în mîni, și, cu pași mărunți și aplecat înainte, se apropiè de icoanele șterse, și, scoțîndu-și cuvios fesul, ingenun-

chiè și începu a se ruga în șoaptă, făcînd cruci mari :

«Doamne Isuse Hristoase, Fiul lui D-zeu...»

Șoaptele rugăciunii umpleau de fiori tăcerea de ruină, clopotele vibrau adînc în neguri. Pe urmă conteniră, și 'n tăcerea mare trecu, ca o oftare de durere, cea din urmă vibraie a arămii și se stinse în murmurul ploii și'n framătul trist al salcîmului. Umbrele înserării învăluiră lucrurile vechi și colbăite, și rochia albă a moartei: par'că intrase în odaia mută negura rece de afară.

Bătrînul se ridică de la icoane și aprinse o lumîinare înfiptă într'un sfeșnic cotlit de alamă : lumina săracă umplu tremurînd încăperea scundă.

În odaia de alături se auziau pașii și oftările cucoanei Rariții. Domnul Tudorache murmură :

«Hm-hm! iar vrea să facă cloanța farmece... Par'că nu știu eu că vrea să facă farmece? Am văzut-o cu ochii mei, domnule, cînd fierbea liliacul și șoptia încet : «Tudorache... Tudorache!...» Las că-î viu eu de hac...»

Domnul Tudorache luă de pe masă un

ceaslov și, deschizându-l la o filă unsuroasă și picurată de ceară, își puse ochelariii pe vârful nasului și, cucuindu-se în fundul patului, începu o rugăciune, legănându-se la dreapta și la stînga :

«Pe Tine, Doamne, eă, nevrednicul, robul Tăă, de-a-dinsul Te rog caută cu milostivire spre casa aceasta și spre robul Tăă Tudorache...»

Pașir cucoanei Rariții conteniră. In casa bătrînă era liniște adîncă.

Numai murmurul rugăciuniii tremura tainic umplind odaia de flori. Bătrînul se legăna încet la dreapta și la stînga, învălit în cațaveica veche, și supt fesul roș fața lui sbîrcită părea mai galbenă parcă.

«... Și supărările cele rele ale viclenilor oameni, a otrăvitorilor și a descîntătorilor, a fermecătorilor saă a fermecătoarelor și a viclenilor diavoli, izbăvește...»

După ce sfirși rugăciunea, închise ceaslovul și rămase pe gînduri.

... Ce are cloanța de babă cu el?... Hm, să se mute de-aici... Dar nu, nu se poate muta : de douăzeci de ani stă aici și aici are să moară... Uite aici, pe patul ăsta

unde a închis ochii și Mărioara lui... Uite, pe jilțul ăla ros și destrămat sta ea la geam și-l aștepta să vie de la canțelarie... Acul ăla cu ață albă din perdea, ea cu mîna ei l-a pus acolo... Și rochia aia albă cu care a văzut-o el întăia oară, tot ea a pus-o acolo.

Tudorache sta neclintit în fundul patului, cu fața galbenă și încrețită. Din părete, portretul șters și plin de praf al moartei îl privea cu ochii ei mari și triști, și rochia ei pierdută în umbra ungherului părea o fantomă albă.

Bătrînul stinse lumînarea și se ghemui în fundul divanului. Sta învelit în cațaveica veche, cu ochii pironiți în gol și i se părea că, din noaptea odăii, ochii mari și triști ai moartei îl privesc ca niște ochi vii.

Afară întunericul era ca păcura; — părea c'a astupat cineva fereastra cu un oblon negru. Salcîmul de la portiță fișia trist în noapte; ploaia cădea neconținut cu cîntecul ei monoton, și din cînd în cînd picușuri aduse de vînt bătea în geam ca o mîna nevăzută.

DOMNIȘOARA BIȚA

DOMNIȘOARA BIȚA.

Domnișoara Bița luă teribilul *romanț* *Un secret îngrozitor* și, deschizându-l la capitolul *Amor și Teroare*, se așeză în fundul divanului, și începu a ceti în șoaptă, în tic-tacul ceasornicului vechi de lemn; dar după un răstimp îl închise și-l azvîrli nervoasă într'un colț al patului.

Domnișoara Bița era astăzi mai gătită ca de obicei, se îmbrăcase c'o bluză în para focului, și se pudrase. De-asupra nășului întors în sus și-a ochilor mărunți, se întindea ca o streaină o undă creață și lustruită de păr, apoi un coc năstrușnic, și în vârful cocului, o funtă albastră, ca un fluture uriaș gata să-și ia sborul.

Ceasornicul bătu rar șase ceasuri și domnișoara Bița sări de pe divan, dădu fuga

la oglinda verzuie de supt portretul lui Garibaldi și, așezându-și grăbită părul, se repezi la fereastră.

Ulicioara — strada Regretului — cu casele ei tupilate, strîmbe, albe și sineliî, i se părea grozav de tristă în amurgitul acesta melancolic. Se simția așa de singură pe lume domnișoara Bița, așa de nenorocită, că-î venea să plîngă. Începutul acesta de primăvară îi strecura o tulburare neînțeleasă în suflet.

Fereastră era deschisă și din grădinița din față veneau mirodenii umede de zarnacadele și zambile. De-asupra acoperișurilor de draniță și olane, se ridica încet un sfert șters de lună. Afară, în pălimarul umbrit de rouruscă, o mierlă prinse a fluera ușurel, în gușă: *Suspine crude*. Și domnișoara Bița își răzică cu melancolie capul de ușorul ferestrei. Niciodată parcă n'a fost așa de singură și de tristă. Ar voi, știî, așa, o iubire mare, mare, ca prin romane. Și domnișoarei Biței i se părea că toată ființa i se topește și i se înalță, ușoară ca o șuviță de fum, spre cerul siniliu.

La geamul de peste drum stă îngîndu-

rată între oalele cu lalele, o pisică albă cu cercei roșii de lână. Alături domnișoara Vasilica își razimă visătoare fața albă într' o mână. Domnișoarei Biții i se pare că domnișoara Vasilica s'a prea gătit în astă seară. Și se face că n'o vede.

Hudița se colorează deoparte și de alta cu hainele deschise ale cumetrelor. Prin pulberea de aur a asfințitului vin de departe strigăte pierdute :

«Stegioară — stegioaaaară!»

Un moșneag pitic, cu mustățile mari și cu pălăria pleoștită trece cu două căldăruși, tîrîndu-și ostenit papucii, și strigă gros :

«Vaaarn-Viuuurști ! Vaaarn-Viuuurști !»

Apoi iar se așterne liniștea amurgului, și-în ea se aude numai șuerul ușurel al mierlei.

La capătul străzii răsare, zdrîngănindu-și vătraiul, un vagmistru de roșiorî cu capela pe-o sprinceană, și trece țanțos, scoțîndu-și pieptul înnainte și răsucindu-și mustățile lungi și întoarse ca niște coarne de berbec. Cînd a trecut pe lîngă fereastra domnișoarei Vasilica domnul vagmistru a zîmbit tainic pe supt mustață, iar domnișoara Va-

silica s'a roșit ca o cireașă și-a dispărut după perdea. După o clipă însă iar și-a arătat capul gătit între florile înflăcărâte. Atunci domnișoara Bița a fugit de la geam, a luat *Un secret îngrozitor*, l'a zvirlit furioasă supt un scaun, și trântindu-se pe pat și-a înfundat fața în perine.

Seara, la masă, cucoana Lina o privi lung, cu ochii ei rotunzi ca două măslina și-o întrebă îngrijită :

«Da' ce ai, maică dragă, tu parc'ai plins?»

— Mă cam doare capul; mă duc să mă culc!» răspunse domnișoara Bița înroșindu-se și plecînd ochii mici.

Iar domnul Bibere, care era cam cu chef, își ridică sprîncenele stufoase rămînînd cu lingura la jumătatea drumului:

«Da ce are fetița tatei, domnule? Cum? Ce? O doare capul! Aaaa! Ias'că *ordinez* eū, mă-înțelegi, durerii să plece și o să plece că n'are 'n cotro, o ia muma dracului, o pun, fir-ar al dracului, planton cu cățeaua în spinare să-l cheme pă dracul dă la lumîinare... Să mor! Aaaa, eū sînt grozav Romîn, domnule!

— Da lasă, omule, fata'n pace, cuvîntă

cucoana Lina supărată, și mănîncă că uite
ți se răcește mîncarea !

— Eîda știi că ești curioasă persoana dum-
neata...Lasă-mă să ordinez...N'am fost eū tam-
bur-major în regimentul 3 dă linie, domnule?

— Eî bine-ai fost dar...

— St, nu crîcni, *decioplinea*, cocoană. Apoi
dumneata nu știi ce e deceoplinea... Deceo-
plina este... ca să zic așa, o supunere oarbă,
cocoană, și fără murmur, cocoană... St...
nu crîcni, ordinez !...»

Și deodată domnul Bibere se înduioșă
și răzemîndu-și capul într'o mîină începu
a ofta cu jale mare :

«Sireacul regiment! Unul era sireacul re-
gimentul 3 dă linie, domnule!»

Așa era în totdeauna domnul Ghiță Bi-
bere la chef : își aducea aminte de cînd fu-
sese dumnealui tambur-major la regimentul
3 de linie, se înduioșă grozav, se încrunta, *or-
dina*, cu mustățile zbîrlite, o învăța pe cucoana
Lina ce-î diciplina, și era foarte fericit.

Într'un tîrziū domnișoara Bița spuse că
tot o doare capul și că pleacă să se culce.
Dar în odaia ei, se puse la pîndă, prin întu-
neric, la fereastră, după perdea.

Ulița era pustie și luna ardea, de-asupra acoperișurilor negre, ca o roată de jărătic umplînd strada c'o pulbere fină de argint.

Din încăperea de alături venia glasul mînios al domnului Bibere, și glasul ascuțit al cucoanei Linii :

«Da isprăvește odată, omule.

— St, nu crîcni!.. deceoplinea, ca să zic așa, este...

— Da sfîrșește, omule...

— ...O supunere oarbă.

— Of!

— ...Și fără murmur!»

Domnișoara Bița sta nemișcată după perdea. Tic-tacul ornicului picura rar. Un greer scîrțîia încet în grădiniță.

Un lăutar trecu zgriburit într'o redingotă, strîngîndu-și dibla subsuoară. În lumina săracă a felinarului din față, un cetățean se cumpănea ca bătut de vînt, și vorbea singur bătîndu-se cu pumnul în piept :

«Măăă, eū sint dom' Boboc, mă!... Parol, să mor... Ce te uiți așa la mine, măi musu?... Tă ia muma dracului...»

Iar jos, înnaintea sa, pe trotuar, umbra neagră a necunoscutului se frămînta, da

din mină, și părea un al doilea cetățean căzut, care se canonia zadarnic să se ridice.

Apoi domnul Boboc porni deodată ca luat de-un val și se izbi într'un gard, și după aceasta se depărtă împleticindu-se și înginînd o frîntură de cîntec. În tăcerea care se întinse se auziră pași tainici și apoi vagmistru se opri la geamul domnișoarei Vasilica. Nu trecu mult și umbra albă a domnișoarei Vasilica se aplecă peste glastre. Domnul vagmistru se înălța în vârful cizmelor, ducea o mîină la inimă și clătina din cap șoptind ceva. Cînd trecea cineva domnul sergent-major se întorcea scurt în loc și se uită în altă parte fluierînd ușurel c'o mîină la mustață; și din cadrul negru al ferestrei silueta albă a domnișoarei Vasilica se ștergea, și după ce se depărta trecătorul răsărea iar în tremurările perdelelor albe. Sufări ușoare de vînt aduceau miresmele grădinilor în floare. Zarnacadelele și zambilele din grădinița domnișoarei Bița înălțau mirodenii puternice și undeva, departe, o privighetoare începu a cînta ca îmbătată de lumină.

Din noaptea aceia domnișoara Bița era mereu roșie și o durea veșnic capul. Zădarnic își gema încruntat domnul Bibere comenzile, cînd venea sara acasă, cu chef — durerea de cap nu vroia să fugă. Și cucoana Lina și cu domnul Bibere începură, de la o vreme, a se îngriji și-a vorbi de descîntece.

Acuma noaptea, cînd toți dormeau, domnișoara Bița se strecura încet, ca o pisică, afară, și de acolo, de după poartă pîndea pe cei doi îndrăgostiți, lua petricele și le arunca în stradă, ridea pe-înfundate și le striga ascuțit :

«Care vra să zică amor la lūnă, *stembililor!*»

Apoi se pitea jos. Și pe cînd domnișoara Vasilica fugea de la geam; domnul vagmistru gema, își smulgea părul, scrișnea din dinți, și trecînd strada se oprea în fața porții și prindea a mormăi stringînd pumnii :

«Am să-ți rup cozile, fire-ai a dracului, am să-ți rup cozile!»

Pe urmă se oprea, asculta încordat; dar nu se mai auzea nimic. Atunci trecea înapoi ulița; umbra albă se arăta iar la geam;

șoaptele tainice porneaă din noă; domnul vagmistru se înălța iar în virtul cizmelor, ducea o mîna la inimă și clătina din cap, în lumina de vis a lunei. Însă după cîteva clipe iar pornea rîsul înfundat, iar începeaă a cădea petricelele ca din văzduh, și după multe scrișniri și mormăeli, în fața porții domnișoarei Biții, bietul don' vagmistru pleca zmulgîndu-și cu disperare mustățile.

Dimineața și într'amurg domnișoara Bița eșea la porțiță cu cucoana Lina, și de cîte ori zărea pe domnișoara Vasilica ori pe domnul vagmistru țivlea:

«Și ia așa făcea, mă rog, știu, taman ca la teatru: El: «Ah, cît tă iubesc!» Ea: «Ah, ași muri fără tine!» El: «Angelul meu! Suflețelul meu!» Ea: «Puiul meu! Bibi-
loiul meu! să mor, na...»

Și cucoana Lina rîdea cu lacrimi, săltin-
du-și valurile de grăsime:

«Și cum, fă, așa făcea?»

— Să mor, na.... Și dacă ar fi batîr
frumoasă: da-î urită foc, spaima ciorilor.

— Ia făcut farmece, fă, ia făcut cu ul-
cica....

— Are să-l aducă pe *stemabilul* călare
pă prăjină, să mor na...

Astăzi domnișoara Bița și cu cucoana
Lina aū eșit ca de obicei, la portiță și aū
prins a rîde de domnișoara Vasilica care se
ivise la fereastră, între lalelele înflăcărare :

«Parcă-î Sfînta Vinere, zise tare dom-
nișoara Bița.

— He-he-he, taman Sfînta Vinere,» rîdea
cucoana Lina săltîndu-și valurile de grăsime.

Deasupra caselor curate și a grădinilor
verzî plutea o pulbere aurie. Oltenii, cu
coșuri, treceau strigînd prelung :

«Puiagai dă ai dă Moldova, puiagaaai !
— Mielo grasooo !»

Trecu și moșneguțul cu mustățile mari
și pălăria pleoștită strigînd gros :

«Varn-viuuurști... Varn-viuuurști !»

Și Țigăncile sprintene zvîrlind țipete as-
cuțite :

«Stegioara-Stegioaaara !»

Cumetrele eșeau pe la portițe legate cu
grimale albe la cap. Plopul uriaș din fundul
uliții se zugrăvia pe pînza de foc a asfin-
țitului.

Mierla din cerdacul bătrîn șuera ușurel în cușca ei albastră : *Suspine-crude*. De departe venea, prin umbrele înserării, un glas de pitpalac, iar gaița domnișoarei Bița : măcăia, mieuna, cînta cucoșește, și din cînd în cînd țipa subțire :

«Moftangiule! Moftangioaico! Moftangiule!

— Așa, maică, așa, o îndemna domnișoara Bița, strigă, maică, strigă: Moftangiule — Moftangioaico! tratați amor!»

Iar gaița cuvînta subțirel din umbra pălimarului :

«Moftangiule! Moftangiule!»

Și cucoana Lina închidea ochii, casca gura mare și-și salta valurile de grăsime.

La capătul străzii, răsări domnul vagmistru c'o mîină la mustață, cu capela pe-o sprinceană, tîrîndu-și țanțoș vatrarul. Domnișoara Bița țivli tare :

«Uite, vine fermecatul... Ia te uită cum se furlandisește moftangiul... Ia te uită mă rog și la dumneaei cum rînjește! Curat spaima ciorilor, mama păduri... Să mor, na...» Domnul vagmistru se apropia roș ca și tunica. Domnișoara Bița oftă odată tare din băerile inimei :

«Ah, fir'ar al dracului dă amor ghebos... Să nu leșini dă rîs, să nu mori?...»

— Leagă-ți javra, *matmuzel!*» izbucni deodată domnul vagmistru cu mustățile zbîrlite.

Domnișoara Vasilica fugi de la fereastră. Domnișoara Bița sări de pe laviță arsă, ca într'o scăpărare de fulger, și prinse a țipa cu mînilor în șolduri:

«Care vra să zică mă insultî, musu, în favor?... Individule... individule... mizerabile, infectule, moftangiule!»

Cucoana Lina se repezi săltîndu-și valurile și vînturîndu-și brațele enorme:

«Ce poșteși, mă musu... Ce-mî insultî fata, musu?»

— Individule, moftangiule!» țipa subțirel gaița.

La capătul uliței se arată domnul Ghiță Bibere cumpănindu-se în toate părțile. Se opri o clipă mirat, ascultînd, căscă ochii și gura, apoi deodată se prăvăli pe-o coastă peste vagmistru, mugind:

«St, nu crîcni, ordinez!... Știi tu cine-am fost eă mă? Tambur-major în regimentul 3 de linie măăă.... Ordinez, mă-înțelegi, ordinez! Scurt mișcarea! Nu crîcni!»

— Individule...

— Ce poștești mă musu ?

— Moftangiule !

— Nu mă insulta, matmuzel !

— Ordinez, am zis ! Conchide, musu, conchide-am zis... Scurt mișcarea ! Tambur-major, mă... Regimentul 3 de linie, mă... »

Cumetrele năvăleau din toate părțile într'o larmă grozavă. Ulița strîmtă se umpluse de pulbere. Copiii băgați în boale urlau ținîndu-se de fustele mamelor. Iar domnișoara Bița țipa ca în gură de șarpe c'a insultat-o *mizerabilul* în favor.

Și tîrziu, în casă, domnișoara Bița duse șorțul la ochi și izbucni într'un plîns nestăpînit, cu sughițuri.

Cucoana Lina, care punea masa în odaia de alături, veni într'un suflet săltîndu-și valurile mari :

« Da'ce ai, Bița maichiî, ce ai, ce s'a întîmplat ?

— Lasă-mă, laaasă-mă...

— Da'ce ai, spune... Vino-ți în fire, Bița maichiî... E rușine... te-aude lumea, Bița maichiî...

— Dar ce are fetița tatiî, cuvîntă spe-riat și domnul Bibere împiedicîndu-se de prag; nu-î frumos, fetița tatiî, e rușine fe-țița tatiî...

— Lăsaaați-mă, lăsa-ți-mă!» striga domnișoara Bița plîngînd mai grozav.

Afară peste case și grădini plutea încă o pînză luminoasă de praf. Printre cumetre era freamăt mare: vorbeau tare, rîdeaă cu hohote, vînturaă din mîni și erau foarte fericite.

Mierla din pălimar șuera ușurel în lu-mina scăzută. Pe fereastra deschisă veneau mirezmele amețitoare ale primăverii. Și domnișoara Bița plîngea amar, cu fața as-cunsă în șorțul înflorit; iar bieții bătrîni se învirteaă împrejur zăpăciți și nu pricepeau nimica.

UN INTERIOR

UN INTERIOR.

In odăița scundă, îmbrăcată cu scorțuri, focul arde liniștit în soba cu firizi boltite. În rumeneala flăcărilor, în fundul divanului, dormitează bunicul pîntecos, cu comanacul pe ochi, și cu canatul de matasă peste fața roșie, bunica mărunță, învălită într'un șal vechiū turcesc, nepoțica bălaie și un mîț negru ca păcura.

O undă de vînt se izbește în fereastra înghețată plină cu garofe. Bunicul tresare, ridică capul, își scarpină somnoros vîrful nasului și zice gros, pocnind din palme :
«Așaaa... Ia să facem, *tomnilor*, o țîră de politică !...»

Se întinde, mărește para galbenă a lămpii de pe masă, ia ochelarii rotunzi c'o sticlă plesnită și prinsă împrejur cu ceară roșie, și întinzînd gîtul îi așează. clipind, pe vîrful

nasului, — după aceasta ia *Universul* de alături și prinde a sloveni rar, lunecînd încet un deget pe rîndurile negre.

Bunica oftează :

«Ia să dau eu un pasianț... Pasianțul lui Napolion !»

Și aplecîndu-se, ia de pe mesuța de lîngă pat niște cărți de joc unsuroase, le amestecă, le menește și lăsîndu-se într'un cot începe a le înșira, îngîndurată, pe macatul verde.

Nepoțica ia în brațe un paiăț vechi, fără nas și fără o mîină, și prinde a-î cînta încetinel, legănîndu-l cu dragoste mare la piept :

«Haida liuliu cu mama, că mama l-o le-găna !»

Lampa împrăștia împrejur o lumină moale de amurgit. Din bagdadia cu grinzile încărcate cu gutăi și mere domnești se cernea mirodenii dulci. Pe mesuța de lîngă divan lucea un chiup mic de sticlă, astupat c'o bucată de gazetă găurită, și înlăuntru, în apă, se lămurea o scăricică de draniță și un brotăcel. Lîngă chiup hodinia ciubucul bunicului, ochelarii bunicăi și un cio-rap roș, neisprăvit, cu andrelele în el.

De-asupra, în perete, într'o colivie albastră, sărea de colo-colo un canar, și ochii îi licăriau în lumină ca două gămălii negre de bolduri.

Nepoțica își așeză paiatul încet pe pat, în umbră, și-l înveli bine pînă supt bărbie:

«Asa! să nu lăcească!»

Apoi vîrîndu-și capul între gazetă și barba albă a bunicului ciripi subțirel:

«Bunicule, bunicule, haide mă *log* matale să ne *zucăm* de-a ascunsu!»

— Haide, draga bunicului.

— Gata? întrebă nepoțica ascunzîndu-și fața în perină.

— Nu, nu, stai, nu e gata!»

Bunicul se coborî greoiu din fundul divanului și începu a umbla tiptil, în papuci, pe lăvicerile colorate, cu fața luminată de un zîmbet fericit, cătîndu-și un loc de ascuns.

«Gata, bunicule?»

— Nu, nu, nu-î gata!»

Și ajungînd lîngă dulapul străvechiu de nuc, își vîrî, cu greutate, burta enormă între el și sobă și trăgînd în față un jilț, se piti jos și strigă cu taină mare:

«Cu-cu!»

Nepoțica se coborî, alergă cu pași mărunței pînă-n mijlocul casei, și acolo oprindu-se ascultă cu ochii albaștri deschiși mari, cu minuțele grăsulii întinse în lături, și zărind vârful comanacului după jilt, se repezi bătînd din palme și strigînd :

«Te văd, te văd, te văd, bine-mî *pale*, bine-mî *pale!*»

Și bunicul eși la lumină, într'un papuc și-un ciorap, gîfîind și rîzînd gros :

«Ho-ho-ho!»

Iar nepoțica rîdea subțirel, făcînd gropițe în obrajii trandafirii :

«Hi-hî-hî, bine-mî *pale*, bunicule, bine-mî *pale...* Acu să *încallesi*, mă log matală, bunicule, pe Balanu!»

Balan era un cortel popesc, de doc, care hodinea într'un ungher.

Bunicul îl luă, încălecă pe el și prinse a sări prin odae, a storăi și a striga :

«Ho, ho, Bălan! Incet! la hop!»

Și fetița sălta în urmă rîzînd subțire. Bătrînul își flutura canaful comanacului și se rotea prin casă. Iar bunica țipa disperată din fundul patului :

«Da' astîmpără-te, omul lui Dumnezeu,
c'ai să dărîmî casa!

— Hi, Bălan, la drum!

— Da' nu'nțelegi odată, omule?

— Hi, mă; ca vîntul să mă duci!

— Of, păcatele mele! Ce te-a apucat, frate?

— Nu sări, nu sări, ho, ho, domol, încet
la hop!»

După ce osteni, bunicul căzu pe canapea, gîfiînd și ștergîndu-și fața asudată cu basmaua.

Nepoțica se sui pe canapea și se ghemui lîngă el:

«Bunicule, bunicule, cum cîntă *cocoșul*?»

Bunicul îngHITE odată, lungește gîtul și trîmbițează prelung și încet ca de departe:

«Cu-cu-ri-guuu!

— Da' găina cum *fase*?

— Cot-cot-cot-co-daaac! izbucni bătrînul ascuțit și tare ca o găină speriată.

— Valeu, mă asurzești, omule, mă asurzești; prinde a se văita bunica ducînd mînele la urechi.

— Da *curcanul* cum *fase*?» întrebă iar nepoțica.

Bunicul își trece, zîbind poznaș, dege-

tele rășchirate prin barbă, se scoală de pe canapea, pășește legănându-se pînă 'n mijlocul odăii, și, vîrîndu-și minile în buzunarele cațaveiceii, își răsfrînge pulpanele la spate ca pe-o coadă de curcan, se gheboșează, și începe a se roti și a pufni fudul cu ochii bulbucați, apoi deodată prinde a țipa ca curcanii scuturîndu-și canaful comanacului:

«Iu-iu-iu-iu... Codru-codru-codru-codru!»

Nepoțica rîde cu lacrimi. Bătrîna își face cruci mari ca înaintea icoanelor, clatină minunată din cap și se bate cu palma peste gură, pe cînd bunicul se suie liniștit în fundul patului, mîngîindu-și barba albă, și aprinzînd ciubucul de-un cot, începe a pufăi trimețînd rotocoale de fum spre grinzile încărcate de fructe.

În odăița joasă și plină de mirodenii se întinse iar liniște. Nepoțica își luă iar paiațul și începu a-l legăna mîngîindu-l. Mîțul torcea clipind somnoros din ochii galbeni ca chilimbarul. Ornicul vechiū din perete își plimba încet umbra limbii lucitoare pe scoarța albăstrie, pe care alerga un călăreț, ca pe-o zare de cer.

Bunica potolită se coborî încet, ca o umbră, și pregăti de ceaiu: puse samovarul de alămă în mijlocul mesei, așeză încetișor trei cești zugrăvite și o garafă înroșită până la jumătate de rom. În sticlă înnegrea o cruce cu răstignirea Mîntuitorului, o scară, o sulită și niște clește de lemn. Bătrîna se sui iar pe pat și rămase nemișcată, cu minile subpuse, cu ochii în gol. Lumina de amurgit a lămpiș lucia moale pe lucrurile vechi de nuc, pe alămuri și sticle.

Samovarul prinse a cînta încet, în liniștea adîncă. Fetița se culcase cu capul pe genunchii bunicului, cu păpușa la pept, și asculta cu ochișorii albaștri, ca două flori de in, în lumină. Deodată, afară în noapte, la fereastra înghețată, sună sfios un clopoțel, geamul se rumeni și niște glasuri subțirele de copii porniră duioase.

Fetița sări în sus :

«*Se-î asta, bunicule ?*

— Stelarii, drăguță, stelarii.

— *Vau să văd si eă stelalii*, bunicule, vaă să-î văd și eă!

— Stăi că-î chiamă bunicul, îi chiamă!»

Și bătrînul, puind ciubucul pe marginea

mesuții, se coborî greoiu din pat și bătui în fereastră :

«Veniți băeți, în casă!»

Cîntarea conteni, se auziră tropăituri în sală, și ușa se deschise mare și trei țînci de-o șchioapă, cu steaua și luceafărul, intrară, c'o undă de frig, albii de omăt și cu năsușoarele roșii ca niște ardei. Clopoțelul sună limpede. Băeții își scoaseră cușmele mari, se întoarseră cumînți cu fețele spre icoane, și ridicînd ochii începură a cînta cu glasuri limpezi, lăgănîndu-se la dreapta și la stînga, cu capetele pe spate :

«Treii craii de la răsărit
Cu steaua călătorind...»

Melodia se înălța subțire în liniștea odăii. Luceafărul se ridică încet spre icoanele șterse. Bătrîni și nepoțica asculta neclintii, cu ochii duși. Iar Maica-Domnului, cu pruncul la sîn, părea și ea c'ascultă, ca într'un vis, în rumeneala de zori a candelii.

STAFIA

STAFIA.

Crișma bătrână a lui tata Pascali, îngropată în pământ până la fereastra prăfuită, plină de clondire, — pirotia toată ziua, pustie, de când se deschisese crișma de peste drum: *La trei ochi în plapomă*, cu grădină, sara cu taraf de lăutari, cu fum de mititei, și cu felinare colorate de hîrtie.

Acum e noapte, și în lăuntru, în lumina leșietică a lămpii, la teșgheaua lustruită, încărcată cu cîni, pahare și gărăfi, stă moș Pascali în colțun și papuci, îmbrăcat ca pe vremea veche, cu giubea untdelemnii și în cap c'o șapcă spălăcită. Alături, cucoana Rarița — cu scurteică verde, cu grimea albă și c'o lecuță de mustață supt nasul ascuțit — împletește la un ciorap și, din cînd în cînd, oftează pe gînduri:

«Of-of-of! omule, of!»

Deodată ușa din fundul crișmei se deschide grăbit și Nae, un bunduc tuns chilug și cu ochi neastîmpărați de drac, se prăbușește c'un dovleac mare turcesc:

«Am găsitără, jupîne!

— Ho, mă, ia sama! Ce să faci, mă, cu dovleacul, firi-î-al dracului de spînzurat! țipă cucoana Rița, lăsînd ciorapul.

— Să, fac, coană, o prinzătoare», răspunde repede Nae.

— Ce prinzătoare, mă, firi-î-al dracului, ce prinzătoare? Lumea piere și ție îți arde de prinzătoare, arză-te focul?

— Da lasă, omule, băiatu 'n pace, eî drăcia dracului! cuvîntează moș-Pascali, deschizînd cutia cu tabac.

— Da-apoi da! se'nțelege, dumitale nu-ți mai pasă de nimic!... Poate să piară lumea: tabac să ai — lua-l-ar naiba dă tabac și i-ar seca sămînța! — și s'a sfîrșitără: *sampan* — nu-ți mai pasă dă nimic!

— Da' ce ai, omule? face moș-Pascali, trăgînd tabac pe nas și strănutînd cu lacrimi; ce ai, Rariță dragă?

— Da, se'nțelege, spînzuratul dă Nae își face dă cap, și dumneata: «Ce ai,

omule ?» Lumea nu ni mai intră în prăvălie, și dumneata: «Ce ai, Rarițico dragă?

— Da' isprăvește odată, soro, isprăvește, că îmi iaă lumea'n cap... Hapciu! Mi-ai făcutără capul călindar... Hapciu!

— Fi-ț'ar *hapciul* al dracului! Of, Dumnezeule, dă ce nu mă strîngi, dă ce nu mă strîngi?

— Da' ce ai, soro, îți cîntă... hapciu! *cantacuzu* — în cap? Eî, bravos, Rarițico, da' știi că ai haz! Care vra să zică dacă-î zbiera, are să ne dea mușteriii buzna în prăvălie? Cînd intri dumneata la ideie, e ceva dă speriat, pă onoarea mea! Fii mai cu rezon, Rarițico, fii mai cu rezon, pentru Dumnezeu! Eî comédie!»

Tata Pascali își trase cătrănit musteața albă, și tăcu. Cucoana Rarița își strînse mînioasă gura și începu a împleti încruntată la ciorap.

La o masă din fund, Nae scotea c'o cusură miezul din dovleac. Și, în liniștea care se întinsese, tresăriaă, din cînd în cînd, oftările adînci ale cucoanei Rariții; iar tata Pascali mormăia încovoiat de-asupra tejghelei, trăgea tabac pe nasul albăstriu și

lustruit, și, ridicînd sprincenele mari în umbra cozorocului, strănuta cu lacrimi, săltînd de pe scaun.

Deodată bătrînul se uită cu înțeles la Nae, căscă, întinzînd mînile în lături, și întrebă:

«Cite ceasuri Nae?

— A bătută de mult unsprezece, jupîne.

— Hai să închidem că-i tîrziu. Haide, Rarițo, la culcare.

«Închide bine obloanele, Nae!» Și moș-Pascali trecu cu consoarta în odaia ceialaltă.

Nae închise obloanele, luă apă din ciubărașul cu trei picioare, de la capătul tejghelei, și începu a stropi însemnînd pe podele șerpî negri de apă.

În odaia de alături era încă lumină. Moș-Pascali se-auzea tușînd și tîrîndu-și papucii prin casă. Apoi lumina se stinse, patu scîrții, se auzi un cascat lung și se întinse tăcere adîncă.

Nae își trecu pe supt nas șorțul verde și începu a mătura încet. Pe urmă dintr'odată se opri, ridică capul în sus, și, după ce ascultă un răstimp, lăsă mătura, luă do-

vleacul și păși în virful papucilor, c'o mîină întinsă în lături, cumpănindu-se înaintea la fiecare pas. Luă de pe tejghea o cutie cu chibrituri și-un capăt de luminare, și apropiindu-se de ușa din fund, o deschise cu băgare de samă. Ușa scîrțîi; Nae întoarse capul și rămase așa cîteva clipe neclintit, c'o mîină pe clampă, cu ochii la ușa odăii în care dormeau bătrîinii, ș'apoî trecu pragul, ușor ca o umbră.

De la grădina *La trei ochi în plapomă*, taraful de lăutari plecaser de mult și jartecul din mașina de fript mititei, se stinsese. Numai în fundul grădinei, la masa de lingă cele două ciubere cu olendrii înfloriți, mai stăteau în roata gălbuie de lumină a unui felinar, domnul Crăciunică, «proprietar», și domnul Popescu, agent de urmărire și poet :

«Așa neică, zi-î înaintea, gema domnul Crăciunică, răsturnat pe speteaza scaunului; zi-î înaintea... Foarte frumos, extra, nenisorule, extra!»

Iar domnul Popescu își glăsuia cu melancolie mare stihurile :

«Toată lumea azi petrece :
Baluri, chefurî și orchestre, —
Tu, poet bătut de gânduri,
Facî pe-agentul la sechestre !»

Împrejur, era liniște adîncă. În fund un salcîm închircit, pătat într'o parte de unda de lumina ce eșia prin fereastra crîșmei, sta neclintit în noapte, ca zugrăvit. Și deasupra plopului uriaș de la poartă, pe cerul negru, tremurau două steluțe albe, ca doi fulgî de zapadă.

Deodată apăru pe portiță, lunecînd parcă, o umbră albă cu ochii de foc; veni încet pînă în mijlocul grădiniî și rămase nemișcată ca o stană.

Domnul Popescu ofta tot mai cu durere :

«N'am parale, n'am nici lemne,
Trag paltonul tot cu dinții,
Și, în liniștea sinistră,
Iarna bate 'n centrul minții!»

«Așa, mă neică, zi-î înaintea, foarte frumos, parol, pă onoare. Suspina domnul Crăciunică cu melancolie mîngîindu-și o mustață; da mai bem, mă-înțelegi, un chilișor dă vin, amicescule?»

— Cum nu, dă ce nu, cu plăcere...

— Bravos, amicescule, zi-î înaintea... Nene

Sterică, *arjant-contant*, mă-înțelegi, înc'un chi...»

Și întorcînd fața bărboasă peste umăr, deodată, amuți, lărgi ochii, căscă gura și rămase așa, incremenit. Apoi, ridicîndu-se, se prăbuși pe porțiță în întunerecul uliței. Domnul Popescu sări ars de pe scaun, dădu cu ochii de arătare, înșfăcă geanta, dădu peste masă și se făcu nevăzut.

Păharele și sticlele răsturnate sunară ascuțit în tăcerea grădiniî. Consoarta lui domnul Sterică năvăli afară speriată, se opri scurt cu ochii asupra stafiei, dădu un țipăt și se prăvăli la pămînt.

Umbra cu ochii de foc se strecură și pieri în ograda lui moș-Pascali. În urmă-î, domnul Sterică se 'mpiedecă de prag, se aplecă de-asupra soției și apucîndu-se înspăimîntat de cap începu a răcni cu gura mare, neagră:

«*Cremenaliî... Săriți... Cremenaliî!*»

Mahalaua se trezi într'o larmă grozavă. Gardistul tropăia cu cismele grele și șuera cu desperare. Veciniî zbucniau pe uși cum îi apucase vremea. Intrebări, răspunsuri se încruciașă. Ciniî urlău. Nevestele se strîn-

geaŭ în jurul crîsmăriŭii leŷinate. Pe cînd domnul Sterică sta speriat în mijlocul fierberii ce-l împresura ŷi nu putea pricepe ce s'a întîmplat.

Iar într'un tîrziŭ, ŷi uŷa de la moŷ-Pascali se deschise, ŷi bătrînul, urmat de Nae, ieŷi în papuci pînă 'n mijlocul drumului:

«Da ce a fostăra, neică?»

Dar nimeni nu-l putu lămuri.

A doua zi, zarvă mare în toată mahalaua. Crîŷma lui domnul Sterică — pustie; iar a lui moŷ-Pascali gema de muŷterii ca în vremurile cele bune. Gospodarii se cumpăniaŭ sughiŷînd, cu păharele în mîni ŷi vorbiaŭ, deschizînd ochi mari, de stafia de *La trei ochi în plapomă*. Cucoana Rariŷa se bătea minunată cu palma peste gură ŷi clătina din cap înspăimîntată. Tata Pascali trăgea tabac pe nas, cu sprincenele stufoase ridicate în umbra cozorocului, strănuta sălŷînd de pe scaun, clipea ŷiret din ochi, ŷi din cînd în cînd, pe supt mustaŷa lăsată a oală, se strecura un zimbet plin de taine:

«A fostăra cevaŷlea... Hapciu... grozav, neniŷorule, cevaŷlea grozav! cuvîntă taica-Pascali.

— Ti-ti-ti, mare grozăvie, făcu cucoana Rarița, clătînînd din cap cu spaimă; mare grozăvie!

— Am văzut-o și eū stafia, țipă ascuțit Nae, răsărind din pivniță cu două căni cu vin.

— Ti-ti-ti, maaare grozăvie!

— Hapciu, maaare caz, domnule!»

În nourii de fum, zarva creștea:

«Și, zi, ai văzut-o?

— Văzut-o, domnule Niță, cum te văd și mă vezi, striga bunducul de Nae.

— Bre-bre-bre!

— Ei, *musi*, înc'un chilișor la subsemnatu'!

— Vineee!

— Să vină, mă 'nțelegi, *momental!*

— Vineee!»

Dracul de Nae umbla forfota 'n toate părțile, clămpănindu-și papucii mari, așeza oale cu vin și oale cu pelin, pe mesele ude, și ochii neastîmpărați de drac îi luciaū ca două boabe de argint viu supt sprincenele negre ca trase cu cărbunele.

Intr'amurg, clopoțelul de de-asupra ușii sună, în pînza vînată de fum de supt bagdadia înegrită, și 'n golul fumuriū apăru

fața slabă și încrețită a domnului Popescu, și glasul-i subțire răsuna cu taină :

«Buna saara !»

Și în urmă se strecură încet, cu frică parcă, și trupul deșirat, c'o geantă umflată suptioară. Apoi intră gravă, burta domnului Crăciunică, și în sfârșit și fața dumisale bărboasă, și picioarele scurte și groase ca două putinele, întovărășite de un cortel popesc de doc :

«Cu închinăciune, taică-Pascali, gemu, gîfiind, domnul Crăciunică. Te-am salutat, domnule Ifimescu ! Noroc, nene Iancule !»

În crîsmă porni fierbere mare.

«Da' cum s'a întîmplat, dom'le ?

— Cum a devenit cazu', nenișorul ?

— Și n'ai luat-o la fugă, frate ?

— Da ce sîntără copil, nene ? mugi cu indignare domnul Crăciunică, suffînd ca un foiu. Drept să-ți spun, nu m'am așteptat ca tocmai dumneata, nene Tudorache, care, va să zică, mă cunoști de atîta vreme, să te exprimi într'un așa mod !

— Eî, nu te supăra așa, nenișorul, cuvîntă sughițînd și cumpănindu-se domnul Tudorache ; nu te supăra așa, că hec ! amețesc *momental* !

— Cum să nu mă supăr, domnule, cum să nu mă supăr, dacă te exprimi cu asemenea cuvinte la adresa mea, care va să zică...

— Ei, nu te supăra așa, că... hec! uite na, amețesc!

— Ei, lasă și dumneata, nene Crăciunică, vorbi moș Pascali, trăgându-și mustățile; și spune-ne cum a fost cazul'...»

Domnul Crăciunică și cu domnul Popescu se așezară la o masă:

«A fost cevașlea teribil, taică Pascali, gemu domnul Crăciunică, holbînd ochii și trecîndu-și degetele rășchirate prin barba roșcată, cevașlea teribil, pă onoarea mea, taică-Pascali... Mă rog, iacă cum a fost... Băițaș, să vie acilea un chil de pelinaș, mă — înțelegi...

— Vineee!»

Fierberea se potoli. Domnul Crăciunică se știri, tuși în palmă și urmă cu glas tainic, aplecîndu-se spre tata-Pascali:

«Mă rog, eū și cu amicul... Da vine pelinul ăla, băițaș?

— Vineee!

— ...Eū și cu amicul stam, mă înțelegi, în grădină *La trei ochi în plapomă*, la un

păhar de vin... Buuun... Mai adă un chil, ne-
nişorule, mai adă altul...

— Nu mai spune, dom-le, că... hec! mor
momental, parol!

— ...Mai spune o minciună, mai spune
alta, mai nu ştiu ce: numai aud, mă'nţe-
legi, că bate miezul nopţii...

— Ceas necurat, şopteşte cucoana Rariţa.

— ...Eă zic către fratele Popescu: «Mai
bem uh chilişor, amicescule? — Da de ce nu,
cu plăcere, dragă, zice el, şi eă mă-întorc,
mă înţelegi, ca să comand, când ce să vezi,
domnule, la spatele nostru?

— Stafia, nenişorule!

— Stafia, domnule, stafia... Pă onoarea
mea...

— Aoleo, ţi-ţi-ţi! făcu cucoana Rariţa.

— Şi cum era, nenişorule? întrebă moş
Pascali.

— Albă, domnule, albă şi cu nişte ochi
dă foc... Ceva teribil... Pă onoarea mea!

— Maică Preacurată! suspină cucoana
Rariţa bătîndu-se cu palma peste gură.

— Ei, şi ce-a făcut?

— A stat, taică-Pascali, în mijlocul gră-
dinei, şi s'a uitat, domnule, la noi, iaca

aşa, țintă, cu niște ochi.. Ceva teribil, pă onoarea mea!

— Și avea, zică, ochi dă foc? ha?

— Da, pă onoare, taică-Pascali, pă onoare-ți spun!

— Nu mai spune, nenisorule, că... hec! mor *momental!* cuvîntă iar domnul Tudorache cumpănindu-se.

— Și eū am văzut-o, dom'le Crăciunică!» țipă piciul de Nae, aducînd o cană cu pelin și două păhare.

Urmă un răstimp de tăcere.

Cucoana Rarița clătina înspăimîntată din cap. Ochiī de drac ai lui Nae luciaū ciudat supt sprincenele negre și priviaū pe furiș pe tata-Pascali. Moșneagul clipi șiret și, trăgîndu-și mustața albă, zîmbi tainic.

Domnul Crăciunică ciocni cu domnul Popescu, dădu paharul de dușcă, și, trecîndu-și degetele rășchirate prin mustățile roșcate, urmă cu glas scăzut, holbînd ochiī:

«Pă urmă, domnule, a început a se plimba încet în jurul cîrciumii, se opria la fiecare colț făcea semne în ale patru vînturī, — parc'ar fi chemat pă cineva. Ș'apoi de odată, domnule, s'a oprit, s'a uitat țintă la noi, și s'a fă-

cut nevăzut în peretele din apus, pă onoa-
rea mea!»

Domnul Crăciunică tăcu. În tăcerea care se întinsese, Nae se mișcă și aprinse lampa atîrnată de bagdadia joasă. Umbra talerului de de-asupra se zugrăvi neagră pe tavan. Lumina luci tristă pe clondire, căni și pahare. Și mușteriii începură a vorbi, cu glasuri scăzute, de stafii.

Domnul Crăciunică dădea de dușcă păhar după păhar, domnul Popescu își suspina cu durere stihurile, cu capul într'o mîină, c'o dungă adîncă pe frunte :

«N'am parale, n'am nici lemne,
Trag paltonul tot cu dinții...»

«Bravos, foarte frumos, parol, cevașlea extra, amicescule dragă... Da' mai bem, mă înțelegi, un chil de pelinaș?

— Cum nu, de ce nu, cu plăcere... Băițaș!

— Bravos! Băițaș, înc'un chil de pelinaș la subsemnatu'...

— Hec, tacî, că mor *momental*, parol.

— Hei, băițaș, ai auzit?

— Vineee!

— Bravos... Arjant-contant, băițaș!»

Tirziu, domnul Crăciunică și cu domnul Popescu se sculară ca să plece.

«Cu'nchinăciune, taică-Pascali! gemu domnul Crăciunică, cumpănindu-se.

«Te salut cu tot respectul, vorbi ascuțit domnul Popescu, întinzînd c'un zimbet larg gîtul subțire.

Un ceasornic prinse a vibra slab undeva, departe, în noapte, domnul Crăciunică se opri în mijlocul crîșmii, deschise ochii mari și începu a număra legănîndu-se:

«Unuuu... douăăă... treeei...

— Eî, da haide, nene! odată!

— Stt! Stai nițeluș, amicescule, stai nițeluș... zece... unsprezece... douăsprezece, domnule!

— Ceas necurat, șopti cucoana Rarița.

— Pe vremea asta a eșit stafia!» țipă piciul de Nae.

În crîșmă se făcu tăcere. Domnul Crăciunică și cu domnul Popescu se întoarseră la loc. După un răstimp, domnul Crăciunică zise, înghițind:

«Să nu-ți dea prin idee, taică Pascale, că mi-e, mă-înțelegi, frică...

— Nu, ferească Dumnezeu, domnule Crăciunică.

— ...Dar, știi, mi-e oarecum...

— Desigur, da, desigur!»

Tata Pascali zîmbi tainic în dosul teighelei. În umbră, ochii lui Nae ardeau ca doi ochi de miță.

O AFACERE BISERICESCĂ

O AFAÇERE BISERICESCA.

In crîşma lui moş-Ghearasim mai rămăseseră, în fumăraia vinătă, numai cuvioşii fraţi întru Hristos :

Părintele Ichim, adică : un potcap ros, doi ochi bulbucaţi, o barbă cărămizie, un anteriu măsliniu, pîn'la genunchi, o curea cu paftale de alamă şi nişte cizme dintr'o vacă.

Şi părintele Veşcă, adică : o pălărie pleoştită, doi ochi fioroşi, un nas cît o cartoafă, o barbă neagră şi zbîrlită, — care începea chiar de supt ochi şi se revarsă pîn'la burta uriaşă, — un antireu verzuî şi nişte botine cîrjoiate în sus ca nişte pătine.

Amîndoi stătiau dinaintea oalelor cu vin şi sbieraū unul la altul bătînd cu pumnii în masa udă :

«Măi, eū nu mă tem de tine, măi... Cîne

să fiu dacă mă tem, cine să fiu, na ! țipa părintele Ichim holbînd ochii.

— Pă-că-to-su-le... *Ba-ga-bon-du-le*, ge-
mea părintele Veșcă, gros, ca din fundul
unuî boloboc.

— Măi, eū învîrt politică, măi...

— Pă-că-to-su-le!...

— Măi, eū îs romîn deștept, măi...

— *Ba-ga-bon-du-le!*...

— Măi, eū sunt baron de minte, măi...

— Pă-că-to-su-le...

— Măi, eū sunt gras de minte... He-
he-he... Eî, comedie... Eî, drăcia dracului!..
Mă rog, am mîntuit vorba, nu măi zic ni-
mic, iaca nu măi zic nimic... Cîne, na, să fiu
dacă oî măi zice ceva !... Măi, eū sunt baron
de minte, măi... Mă rog, am mîntuit vorba,
iaca nu măi zic nimic...»

Și iar izbucnea trîntind cu pumnul în
masă :

«Măi, eū sunt gras de minte, măi...»

Părintele Veșcă măi gemu odată în barbă :

«*Ba-ga-bon-du-le!*»

Rostogolindu-și ochii fioroși, și ridicîn-
du-se își luă cortelul de doc și eși trîn-
tind ușa de se sgudui crîșma și clănțaniră

clondirile și paharele de pe tejgheaua lustruită.

Părintele Ichim își întinse picioarele pînă în mijlocul crîșmei, își dădu potcapul pe ochi și vîrîndu-și mînile în buzunarele anteriorului începu a mormăi și ași roade mînios un colț al barbii :

«Ei, comédie, ei, drăcia dracului !.. Auzi vorbă ! Eă, popa Ichim, să mă tem de popa Veșcă ? Ei, comédie, ei, drăcia dracului !...»

Prin unghere mușluia un purcel. Lampa afumată bizîia somnoroasă, și de-asupra ei pe bagdadia înnegrită, tremura o roată albă de lumină și, în ea, o pînză de păianjăn, ca o înfumurare ușoară. Afară vîntul da tîrcoale crîșmei chiuind, trîntia cu zăpadă în geamuri și zgîlțuia ușa.

Părintele gemu încruntîndu-se :

«Moș-Ghearasime.... Umple oala, moș-Ghearasime...»

Moșneagul luă oala încondeiată cu înfloritură verzi, aprinse un capăt de luminare și se coborî în gîrlici.

Părintele Ichim prinse iar a mormăi:

«Hm... Auzi vorbă... Eă să mă tem de

popa Veșcă... Eă? Eă, comedie... Mă rog, atit, am mîntuit vorba...»

Moș-Ghearasim își arată capul alb din gura neagră a pivniții, apoi trupul strîns în cojocelul înflorit, și pe urmă picioarele, vîrite în ciubotele lungi, și, legănîndu-se greoiu, se duse și așeză oala plină ochi dinaintea cuvioșiei-sale.

«Așa, bravo, moșule, să trăiești!» strigă părintele vesel.

Și, înșfăcînd cu dreapta oala, o duse la gură cu dragoste mare și răsturnă capul pe spate ascunzîndu-și chipul după ea. Apoi fața bisericească se arată roșie :

«Haaa, că bunu-i, moșule, bun, minunat ! Numai așa mai uit de dușmanii... Eă, da ce crezi că mi-i frică, moș-Gherasime? Eă, și ce dacă are popa Veșcă cruce de argint bătută cu pietre scumpe ? Nu face nici două parale, moș-Gherasime... Hristos, măi, a fost răstignit pe cruce de lemn, nu pe cruce de argint... La cruce de lemn să vă închinați voi, măi!»

După aceste vorbe fața bisericească se ascunse iar după oală și capul iarăși se răsturnă pe spate.

Moș-Gherasim se duse și se așeză după tejghiaua încărcată cu ulcele, pahare și gărafi — îndărătul sulurilor rumene de covrigi, — își scoase din chimirul țintuit luleaua și, îndopînd-o cu tutun, o puse în colțul gurei, o aprinse și începu a pufăi cu ochii țintiți la gura ei. Afară vîntul izbea unde de zăpadă în fereastra înghețată. Lui moș-Gherasim de cîte ori trăgea din lulea i se rumenea nasul și mustățile. Fața cuvioșiei-sale răsări iar de după oală :

«Măi, Sfîntu Gheorghe a mers călare pe un cal — eū merg pe lume, bre !

Maî degrabă a înturna popa Veșcă Dunărea-înapoi, de cît pe popa Ichim, bre... Unu-î popa Ichim, sireacul... El nu știe să dea-îndărăt, el tot înnainte, sireacul...

— Așa-î, părinte.

— Cîne să fiū dacă nu-î așa, cîne să fiū na... Măi eū îs grozav Romîn la minie... Ce, crezi că mă sperii eū de crucea lui? Eū, măi, eū?

Am să-l sfărm! Eū îs grozav Romîn la minie...»

Apoi gemu gros, încruntîndu-și sprincenele :

«Moșule, moșule! Umple oala, moșule, că dai de bucluc cu mine!

— Îndată, îndată, părinte!»

Și moș-Gherasim cobori iar în pivniță și-aduse oala plină rasă.

Ușa se deschise și-în prag se arătară; într'un vârtej de omăt, două umbre ploconindu-se :

«Sarutăm dreapta, parințele!

— Ahaaa, ea poftiți încoace, faraonilor!»

Țiganiî intrară zgriburînd : unul cu alăuta supt sumanul peticit, cellalt cu cobza. Părintele Ichim glăsui holbîndu-se la ei :

«Măi, ia să-mi faceți voi o cîntare... Ați auzit ce v'am spus eă orî ba, ha ?

— *Hauzit*, parințele ! zise cel cu scripca plecîndu-se de la mijloc.

— Apoi dacă ați auzit, ce așteptați, măăă?»

Țiganiî ca fripți începură o țîriită.

«Ho-hooo! Stați, măăă, răcni popa întinzînd dreapta ; măi, știți voi cine sînt eă, ha ?

— Știm, sarutăm dreapta, zise cobzarul arătîndu-și dinții albi.

— Cine, mă ?

— Parintele Ichim...

— Știți voi moarea mea, măi?

— O știm, parinte, saru...

— Apoi dac'o știți de ce nu cîntați, măăă, de ce?» izbucni părintele Ichim izbind cu pumnul în masă.

Balaurii, băgați în boale, prinseră a cînta o bătută mărunță. Iar cuvioșia-sa, odată își sumese antireul în briu, își dădu c'o palmă potcapul pe-o sprînceană și începu a sări ca un țap, cu oala-în mîină:

«Ziceți-î, măăă... Știți voi moarea mea, măi... Știți voi cine sunt eū, bre?»

— Parintele Ichim, zise cel cu scripca contenindu-și cîntecul.

— Nu crîcni, mă... Zi-î înainte mă... Așa... Am un gust... În ciuda dușmanului... Moș-Gherasime, umple oala, moș-Gherasime, că dai de bucluc cu mine... Uite-așa... Hop! Uite-așa și iar așa... Hop!»

Alăuta țipa ascuțit în norii de fum. Cobza bombănia somnoroasă. Sfinția-sa se răsucea în călcîiele potcovite, bătea cu palmele în carîmbi, se lăsa pe vine. Apoi căzu pe bancă suflînd ca un foi:

«Iac'așa! În ciuda dușmanului... Eū nu mă sperii de crucea lui, bre... Popa Veșcă

cică oprește roata căruții... Ei și? Mare lucru! Măi, eă opresc roata lumii... Da ce vorbă... Eă sunt strașnic Român...

— Așa-î, părinte, cuvîntează moșneagul din dosul tejgheliî.

— Măi, eă sunt baron de minte!

— Așa-î, părinte.

— Măi, eă sunt gras de minte!

— Așa-î, părinte.

— Măi, cîne să fiă dacā nu-î așa, cîne să fiă, na!

— Așa-î, părinte!» mormăiește somnoros moș-Ghearasim, învăluit în fumul luleliî.

Pe urmă părintele Ichim își dete c'o palmă potcapul pe ceafă, își vîri mînile în buzunarele anteriorului și întinzînd iar picioarele, rășchirate, pîn'în mijlocul crîșmiî, răcni la lăutari:

«Să-mî zicēți acuma unul de alean, măi... Am eă așa un gust... Măi, da să mî-l zicēți cu foc, măi, că vă sfărm... Da' ce vorbă, eă sunt strașnic Român...»

Scripca începu a țipa cu durere în hangul moale-al cobziî. Iar sfinția-sa lăsă capul pe spate, închișe ochiî și prinse a ofta cu jale:

«Așa, măi... Frumos, subțirel, ca o ciocîrlie, ca o ciocîrlie, mă, că te sfârm... Uite-așa, așa, aici ai adus-o bine... Am eu ceva... Da' asta-î treaba mea... Nu măi zic nimic, mă rog, am sfîrșit vorba...»

Moș-Ghearasim moțăia de somn după tejghea. Purcelul adormise într'un ungher. Afară vîntul trecea cu plîngerile iernei pe la ferăstruele înghiețate.

Cuvioșia-sa își ridică anteriul, vîrî o mîină într'un buzunar al pantalonilor de șieac, și scoțînd o basma mare roșie, plăti moșneagului și Țiganilor, își luă cîrja, și eși strigînd cu potcapul pe ceafă :

«O mie de ani pace, moș-Ghearasim !... Eu sunt mare baron de minte, gras de minte, moșule!... Mă rog, nu măi zic nimic... Am sfîrșit vorba... O mie de ani pace...»

Afară luna umplea cu lumina ei tainică livezile și ulicioarele albe. Părintele Ichim vorbea singur cumpănindu-se :

«Zaharia cică a plecat în țara de jos... Eî, comèdie... Eî, drăcia dracului... Măi, deștept Român sînt eu... Da' ce vorbă, sînt șmecher... Care nu se măi află... Mă rog, nu măi zic nimic, am mîntuit vorba...»

Vîntul trecea cu vuetă de valuri prin grădinile nemărginite și printre căsuțele adormite sub glugile de zăpadă.

În fața dugheniî lui Zaharia, părintele se opri. Un cîine se repezi zăpăind:

«Vai, săracu Grivei... Eū sunt popă Ichim mă.... Eî, comedia dracului.... Baron de minte, măi...»

Cuvioșia-sa se apropiè de geamul luminat, bātu tainic de trei orî și se duse la ușă. Zăvorul scrișni, ușa se deschise și părintele intră în întunerecul tinzii:

«Cu buna-sara, Zoițico... Care vra să zică a plecat Zaharia în țara de jos... Să se întoarcă, Zoițico, cînd l'oî chema eū...»

Sfinția-sa intră din tindă, cumpănindu-se, în lumina unei odăiți căptușite cu scorțuri, și se trînti pe un scaun:

«Așaaa! Bun, vra să zică a plecat!

— Da' dacă s'a răzgîndit, și s'a dus numai pîn' la tîrg și se întoarce înapoi, zise cu frică cucoana Zoițica.

— Fleacuri, cuvîntă sfinția-sa scoțîndu-și potcapul și așezîndu-l pe masă.

— Cînd îți spun eū că nu vine, Zoițico, să știi că nu vine... Eî, comedie...»

Cucoana Zoița era cam galbenă la față și din cînd în cînd se uita cu frică spre fereastra acoperită c'o perdea albastră de stambă. Deodată afară zăpada scîrți supt niște pași grei.

«Vine cineva!» șopti cu spaimă cucoana Zoița și cu gura pe jumătate deschisă ascultă încordat.

Părintele Ichim holbă ochii la ușă și încremeni pe scaun c'o mîină la barbă.

O undă de vînt se izbi în geam apoi se întinse o liniște mare, în care se auzea numai tictacul ceasornicului vechi care își plimba rar pe perete umbra limbei de alamă.

O altă undă de vînt se izbi cu putere în geam și în tăcerea care urmă s'auziră trei bătăi lămurite în ușa tinzei.

«Zaharia!» șopti cucoana Zoița frîngîndu-și mîinile.

Părintele Ichim sări, ca mușcat de șarpe, în mijlocul casei.

Cucoana Zoița se văita în șoaptă:

«Vai de mine, ce mă fac eă... Vai de mine mă omoară Zaharia...»

Iar cuvioșia-sa se învîrtea năuc în jurul mesei :

«Zoițico, unde-î potcapul, Zoițico?... Potcapul, Zoițico...»

Apoi deodată dădu peste el, îl luă, îl îndesă pe cap, răsturnă un scaun, se repezi la ușă și împiedecîndu-se de prag, căzu cit era de lung în tindă, se ridică suflînd ca un cal aprins, și-și viri capul între spițele scării de la gura podului, se opinti înnainte: scara lunecă și buf! se izbi în ușa din față și sfinția-sa se prăbuși jos cu ea în gît. De-afară, de la ușă, se desprinse umbra părintelui Veșcă și începu a alerga, prin vîrtejurile de zăpadă, a zbura filfiindu-și aripele antireului, ca o uriașă pasăre neagră.

Părintele Ichim se ridică, și pe cealaltă parte, prin fund, zvicni în noapte ca scuipat de gura neagră a ușei.

Sfinția-sa părintele Veșcă întoarce capul, vede cît vine de cumplit părintele Ichim, crede, prin viscol, că-î Zaharia și prinde a fugi mai cumplit. Dintr'o ogradă se reped doi zăvozi stirnind, în urmă, o droaie de cîni.

Cuvioșia-sa părintele Veșcă ajunge la pîrleazul caselor sale, se repede voinicește deasupra; dar un zăvod își înfige colții în anteriul sfinției-sale și părintele Veșcă cade cu

gaiderile în sus în harmalaia de cîni, și pălăria îi zboară în noapte ca o pasere năucă. Cu chjū cu vai sfinția-sa se ridică, sare pârleazul și-o croește cu capul gol prin livadă, spre casa care îl privește mirată printre copaci negri.

Părintele Ichim dă și el peste pîrléaz, crede prin întuneric că-î pîrleazul de la cuscrul Vasile, se repede, lasă o bucată de anteriu în gura unui cîne, și sare.

Casa părintelui Veșcă era încinsă c'un cerdac ce avea două intrări prin grădină.

Prea sfinții intrară ca suflați de-o vije-lie : unul prin stînga, cellalt prin dreapta ; în dreptul ușii se isbiră piept în piept : părintele Ichim căzu, cit e de lung, pe spate, popa Veșcă căzu de-asupra cu pumnii în ochii părintelui Ichim. Stele verzi. Cuvioșia-sa părintele Ichim crede că-î supt Zaharia, Sfinția-sa părintele Veșcă crede că-î de-asupra lui Zaharia. Sfinții părinți se dau de-a tăvălucul, vorbesc de sfinți, cruci, dumnezei, mucenici, arhanghelii, lumînări, luceferi ; dar pace ! cu toate lumînările și luceferii tot nu se face lumină. Săriți ! mă omoară talharii ! Nu mă lăsați, oameni

buni! Baron de minte, gras de minte!...
Talharii! Talharii!

Cu chiu, cu vai, părintele Ichim scapă din minile părintelui Veșcă, sare peste parmaclîcul cerdacului, cu capu'n omăt și se ridică și pornește ca din pușcă strigînd «hoții».

Vîntul aleargă țipînd, luna aleargă printre nourî, casele albe tresar speriate în lumina tainică și s'ascund iar în umbră. Părintele Ichim trece ca dus de un vînt năprasnic, filfiindu-și aripele anteriorului. Ajunge la crișma lui moș-Ghearasim și se prăbușește înlăuntru îngrozit, cu capul gol și anteriorul ferfeniță :

«Hoții, moș-Gherasime!.. Hoții!.. A fost să mă omoare hoții!.. Adică nu hoții; dușmanul!.. Da' mă rog, nu zic nimic, am sfîrșit vorba... Măi, eă sunt baron de minte, gras de minte!.. L'am sfărmat pe dușman... Mă rog am mîntuit vorba... Măi pe mine vîntul mă mîngieie — pe dușman îl dă jos...»

La spate îi spînzură o fâșie de anterior, ca o coadă, și un picior îi ese printr'o spărtură.

«Măi, da i-am tras o bătae, dușmanului, soră cu moartea... Mă rog am mîntuit vorba...»

Moș-Gherasim moțăia, la tejghea, cu luleaua în colțul gurei.

Vîntul zguduia crișma bătrînă, arunca cu zăpadă în geamuri și se-înfunda în pod țipînd cu glasuri omenești. Iar sfinția-sa părintele Ichim începu a se plimba, cu mînile la spate, tîrindu-și fudul coada anteriorului.

LA FILARET

LA FILARET.

De o bucată de vreme, cucoana Agripina se făcuse rea ca o vespe. În fiecare zi, prin casa tupilată a domnului Dumitrache Popescu, trecea parcă un vînt de groază: uși și ferești trîntite, pahare și farfurii sparte; iar țipetele cumplite ale cucoanei Agripinei izbucneău ca un glas de trîmbiță, umplînd mahalaua Tirchi-leștilor de freamăt:

«Fir'ar al dracului dă viață, că m'am săturat pînă'n git. Dumneata cu nepăsarea dumitale ai să mă omori... Tacî, ha, tacî ca un moroiu, fir'ai al dracului, nu-ți pasă... Blăs-tă-maaa-tă fie ziua în care te-am văzut... Am să ajung ca Barbara *Ubric*, moroiule, ca Barbara *Ubric*...»

Cucoana Agripina, mititică și grasă, se răpezia cu mînilor în șolduri la domnul Dumitrache:

«Da spune ceva, omule, deschide gura, fir'aî al dracului!...»

Iar domnul Popescu parcă nici n'auzia: îşi scotea nepăsător ţigaretă de chilimbar, îşi puneă o ţigară şi, aprinzînd-o, începea să se plimbe liniştit, în papucii dumisale galbeni, aruncînd rotocoale albăstrii de fum spre tavanul înnegrit. Aceasta în zilele de iarnă. În celelalte zile însă, cînd era vreme frumoasă, se ducea în grădiniţa umbrită de perdele de viţă razachie şi tot felul de hultoane.

De cînd ieşise la pensie, grădina era patina domnului Dumitrache Popescu: uda sara şi dimineaţa florile c'o stropitoare albastră, se învîrtea în jurul copacilor cu foarfecile în mîină, şi, cînd vedea vr'o creangă uscată, mormăia supărat, tremurîndu-şi bărbiţa albă de şap:

«Ei, bată-te să te bată! Ia te uită frate... Stai că-ţi dau eu ţie!» şi *ţac!* o tăia. Apoi, în zilele de sărbătoare, cînd venia vr'un mosafir, vr'un fost tovarăş de cancelarie, domnul Dumitrache îl ducea în grădiniţă şi-î arăta pentru a mia oară copacii şi florile:

«Ăsta e păr pergamot, ăsta e vişin tur-

cesc, ăsta e prun *ranglot*, ăla de colo e trandafir *marşalin*... Face, domnule, nişte trandafiri galbeni, iaca așa de mari, și aū un parfum teribil, te'mbată, domnule... A, e o adevărată *frumusață* în grădina mea... Acuma, știi, mi-am făcut un tabet: sara, mort, copt, trebuie să fumez o țigară și să beaū o gingirlicie, ia colo, la mesuța aia de supt salcim .. Nu beai, nene, o gingirlicie?»

Apoi bătea de trei ori din palme: pac! pac! pac!

«Mariță, Mariță, ia să ne faci la moment o gingirlicie! da' să fie potrivită, știi: nici prea-prea, nici foarte-foarte!»

Și iar pornia înainte cu pași mărunți:

«Asta e fuxie, ăsta e conduraș, asta e zambilă...»

Cînd lăsa grădina, își căuta de găinele odolence. Pe toate le botezase. Pe cea neagră o chema Marița, pe cea albă Janeta, pe cea pestriță Lizuca și pe cea roșcată Rozica; iar pe cucoșul înalt și pîntenat: Gogu.

Și numai îl auzia pe domnul Dumitrache:

«Lizucă, fii cuminte, Lizucă... Janeto, vîră-ți mințile în cap Janeto... Hai, hai, Ro-

zico, tu acușica îți găsești beleaua... Musu Gogule, poftim la taica!...»

«Musu» Gogu bătea voios din aripă, întindea gîtul strălucitor și trîmbița prelung. Marița, Janeta, Lizuca și Rozica scurmau în umbra zaplazului, acoperit de iederă, și se scâldau în praf. Iar, cînd crau flămînde, se strîngeau în jurul domnului Dumitrache și se uitau la el, cînd c'un ochi, cînd cu altul, pînă le arunca grăunțele portocalii. Și domnul Popescu sta ceasuri acolo, pe un scăunaș, cu capul alb în soare, sfătuiua cu dumnealor tremurîndu-și bărbița și era foarte fericit.

Astăzi bătrînul, văzînd ziua aceasta frumoasă de început de primăvară, se hotărî să se ducă la un grădinar din Filaret ca să cumpere două hultoane. Cucoana Agripina, cînd îl văzu îmbrăcîndu-se, începu iar a țipa vînturîndu-și brațele:

«Care va să zică dumneata vrei s'o ștergi la *șpațir* și eu să rămîn singură acasă.... Ca Barbara Ubric, care va să zică vrei s'ajung... Care va să zică dumneata...

— Stai, stai, oprește-te, țară, că te ieau, păcatele mele, te ieau!», cuvîntă domnul

Dumitrache, dîndu-și cu cosmetic mustățile și bărbița albă.

Cucoana se potoli, se îmbracă cu vechea sa rochie liliachie, se pudră, și după amiază plecară amîndoi pe străzile pline de lumina strălucită a primăverii.

Mititica și rotofeia cucoană Agripina se legăna ca o rață, tremurîndu-și macii în-sîngerăți din vîrful capeliî. Domnul Dumitrache, mititel ca și dumneaei, pășia mărunțel, cam adus de spate, cu ochelarii pe vîrful nasului, mîngiîndu-și bărbița de țap.

Trecură, mai întîiî, prin ulicioare strîmte, pline de larma copiilor desculți. Intrară apoi în strada mai largă a Teilor, pe care treceaî, prin lumina albă a primăverii, tramvae deschise, pline de lume. Cînd ajunseră în Bulevard, la statuia lui Roseti, tramvaiul plecă. Domnul Popescu ridică bastonul, strigă; dar, pace. Atuncî apriga cucoană Agripina se mîniè grozav și începu a alerga după tramvaiî, în fluturările volanilor, vînturîndu-și cu desperare umbrela:

«Eî, eî, conductor... Pst, oprește, fir'aî al dracului, oprește... Am să te reclam la direcțiune... Eî, pst, oprește...»

În sfârșit tramvaiul se opri, și bătrînii se suiră. Conducătorul sună, vizitiul fluieră ușurel, învîrte biciul, și calul se smunci și porni în tocatul regulat al copitelor, pe cînd cucoana Agripina sufla ca un foie și țipa, ștergîndu-se de sudoare:

«Care va să zică dumneata îți bați joc de lume musu...

— N'am auzit, vă rog, cuvîntă conducătorul rupînd două bilete.

— Minți, ai auzit; dar n'ai vrut să oprești, țipa mai groznic cucoana Agripina.

— Vă rog, dați-mi, voie...

— Nicî un vă rog, domnule, nicî un vă rog, am să te reclam... pfluu... Auzi dumneata să mă facă, care va să zică, dumnealui, pă mine...

— Dar dați-mi voie vă rog...

— ... Pardon, persoană corpulentă, să alerg atîta distanție...

Pfluu! — p'ocăldură ca asta?

— Dar n'am auzit...

— Te-oî învăța eă, musu, ca să-ți bați joc, care va să zică.

— Vă declar pă onoare...

— Nu, am să te reclam, am să te re-

clam la direcțiune... Nicî-un dar, domnule, nicî-un dar... E un adevărat *șcandal*, *mizerie*, porcărie, bătaie de joc, da, da, domnule, bătaie de joc, bătaie de joc...»

Lumea zîmbia împrejur; iar domnul Popescu își mîngîia, liniștit, barbișonul ca și cum n'ar fi auzit nimic.

Lîngă palatul justiției, domnul Popescu și cu consoarta se coborîră și se suiră în tramvaiul de Filaret.

Cucoana Agripina se potolise acum. Tramvaiul, plin, trecea lin, fără zgomot, prin lumina mare, în trapul ostenit al calului. În răstimpuri, suflări ușoare aduceau mirezmele grădinilor în floare. Șinele păreau de argint în bătaia soarelui. De-asupra caselor, cerul era limpede ca oglinda, și rîndunelele treceau ca niște linii negre. Apoi o undă de vînt aduse un miros jilav de verdeață, și deodată răsări înaintea un petec verde de cîmp, un scrînciob de bărci și un furnicar pestriț într'un nour luminos de praf; iar la marginea cîmpiei, un drum alb, supt o boltă de sălcii, supt care se primblau părechii singuratece.

Frunzarele verzi-galbene păreau de de-

parte o înfumurare străvezie de-asupra trunchiurilor negre. Bărcile albastre zburau, în lumina albă, cu siluete colorate, — și o flașnetă răgușită suspina *Valurile Dunărei*.

Tramvaiul coti la deal, într'un zgomot mare de copite și de lanțuri, și sus, lingă gară, se opri. Domnul Popescu și cucoana Agripina se coborîră și porniră la domnul *Franț Horticultorul*. Acolo umblară mult pe supt coviltirile albe ale zarzărilor, care puneau o ușoară horbotă de umbre pe nisipul galben al aleelor. Domnul Popescu se opria la fie-care copac, se învîrtia fericit în jurul lui, îl cerceta și apoi îl întreba pe Neamț, privindu-l pe supt ochelari:

«Sînt bune fructele, domnule Franț?».

Iar domnul Franț Horticultorul moșăia din cap:

«Cum și zahăr! Cum și zahăr!»

După ce alese, apoi, doi perî bergamoți, spuse să-l trimeată numai decît «acușica negreșit» în strada Brațului, No. 5, și plecă, cu pași mărunți, cu consoarta la braț.

Cînd eșiră în ulicioara liniștită și plină de mirezmele zarzărilor, și văzură la capătul ei întinsa cîmpie a Filaretului, se ho-

tăriră să se plimbe nițel prin ea și porniră încet spre pajiștea verde, printre grădinile înflorite.

În cîmpie îi învălui un miros puternic de verdeață și de pămînt jilav. Pretutindenî trecea parcă o suflare de înviere. Văzduhul era plin de lumina strălucită a primăverii și de fulgerele negre ale rîndunelilor. Bătrîniî ridicau fericiți nasurile spre cerul sineliu și respiraū cu lăcomie.

Departe se zăreau vii cu căsuțe vesele, înecate în valuri de verdeață, pe care petele albe ale copacilor înfloriți păreau bucăți de spumă.

Și apriga cucoana Agripina avea acum pe fața roșie un zîmbet nespus de galeș, și domnul Popescu își simți brațul strîns ușor de brațul rotund al consoartei, și începu a-și mîngîia, zîmbind visător, bărbița albă de țap.

Peste cîmpie se revărsă de-odată un vuiet neînțeles, crescū ca o vijelie, și de după un zid de verdeață răsări un tren, trecu ca o nălucă pe d'innaintea bătrînilor, într'o larmă clocotitoare, și dispăru după o vie,

lăsînd în urmă o şuviță albă de fum și un freamăt pierdut de ape.

Tăcerea apoi se așternu mai adîncă. Undeva, departe, se auziau niște tălângi picurînd ca din văzduhuri.

În marginea unui pilc de arbori uriași, bătrîni se opriră și se așezară jos în iarba mătăsoasă, în care scînteioarele galbene, ardeau ca niște lumini. Împrejur plutia un miros vag de vioarele. Mirosul de verdeață era mai pătrunzător. Frunzarele mute îi învăluiră în răcoarea lor umedă. Și de undeva, în liniștea cîmpiei, venia un fluierat ușurel de mierlă și-un glas sōnor de cuc: «Cu-cu! Cu-cu!».

Amurgul veni cu pulberea lui de aur, cu ușoara sa ceață viorie peste depărtări, și cu neînțeleasa-i melancolie.

Și, în liniștea înserării, de departe, de la complectul de la *Steag*, porni un vals vechi, cîntat de-o clarnetă, de un fligorn și de o vioară. Melodia creștea și scădea în unde line. O tobă îi însemna încet tactul legănat, și glasul fligornului izbucnea uneori răsunător deasupra, și apoi se auzia

din ce în ce mai încet, pînă cînd tremura ca din depărtări nemăsurate.

Bătrînii ascultaū pe gînduri. Cucoana Agripina înclină visătoare capul pe un umăr. Domnul Popescu își mîngăia c'un zîmbet țăcălia albă, și ochelarii rotunzi îi străluciau, ca doi cărbuni, în cele din urmă unde de lumină.

Și de odată bătrînii întinseră gîturile ca două păsări speriate și, privind o clipă, prietre trunchiurile negre, începură a zîmbi tainic: dincolo, în cîmpia verde, o păreche de îndrăgostiți trecea încet la braț; din cînd în cînd, se opriaū, se sărutaū lung, îmbătați par'că de mirezmele amețitoare ale primăverii, și porneaū iar agale prin pulbera de aur.

Și dintr'odată domnul Popescu deschise brațele, își îmbrățoșă consoarta și începu a o săruta tremurîndu-și cu duioșie bărbița de țap:

«Vai, săraca băbușca mea, că tot mi-î dragă săraca!»

Melodia bătrînă amuțise. În liniștea care se întinsese o mierlă fluera ușurel, undeva, în verdeața tînără.

Domnul Popescu suspina tot mai cu foc:
«Săraca băbușca mea!»

Iar apriga cucoană Agripină nu mai țipa
acum: «Care va să zică ca Barbara Ubric
vrai s'ajung, moroiule!», ci zîmbia galeș cu
ochii țintiți în gol.

SPAIMA

SPAIMA.

La domnul Lache Dobrescu, șef de birou la Prefectură, erau musafiri. Dumnezeu fuma, picior peste picior, și spunea palavre aruncînd spre tavan valuri albastrii de fum.

Venise vorba despre hoști, și domnul Dobrescu spunea grozăvii după grozăvii: întindea brațele în lături și căsca ochi mari, plini de spaimă, trăgîndu-se înapoi, apoi cobora tainic glasul ascultînd, par'că, ceva în noaptea de afară. Iar cucoanele clătinau, minunate, din cap dînd drumul, uneori, la ușoare țipete de spaimă:

«Vai, dragă!—Închipuește-ți soro!—Cum, l-a omorît? Tî-tî-tî-tî!»

Lampa ardea liniștită, în mijlocul mesei, supt abajurul verde, tremurînd pe tavanul umbrit o roată albă de lumină și poleind cu o slabă lucire verzuie lucrurile vechi.

Afară, în noaptea neagră, se vedea, ca într'o uşoară negură de toamnă, lampa, cu musafirii în jurul mesei, cu cucoana Eufrosina, şi cu domnul Dobrescu cu faţa tăiată de favoriţele sure, pe jumătate verde.

Barbaţii luaă, din cînd în cînd, un cap de harap de pe masă, plin cu tutun, îşi făceau ţigări groase şi se răsturnaă pe spezezele scaunelor aruncînd în bagdadie rotocoale mari de fum.

Deodată domnul Ionescu, cumnatul domnului Dobrescu, izbucni indignat, răsucindu-şi mustăţile galbene încîrlionţate spre ochi :

«Ia mai slăbeşte-ne, nene, cu minciunile!»

Apoi întorcîndu-se cătră cucoana Eufrosina :

«Mai trage-l de mîneacă cumnat-o, mai trage-l de mîneacă !

— Mă tem că i-oî rupe-o păcatele mele !»
răspunse cucoana Eufrosina tremurînd pe scaun într'un rîs uşurél.

Iar domnul Dobrescu îşi urmă liniştit povestirea ridicînd glasul :

«Totul e prezenţa de spirit domnule !
Să vedeţi ce mi s'a întîmplat mie. (Cu-

coana Eufrosina zîmbi ușor). Or fi de-atunci vr'o zece ani. — Da, da, taman zece ani, a fost în ziua în care m'a făcut pă mine sub-șef. — Ce-mi vine mie, zic dumisale : «Știi ce, dragă, hai să mergem și noi la hram la mănăstirea Paserea : luăm docarașul cu *tratorul* dă la nenea Mandache, drumul e bun, vremea e frumoasă, mergem d'a mare dragul! — De ce nu, dacă vrei matali să mergem, mergem» zice dumneaei.

— Măi, măi, măi, de unde dracu le mai scoate, domnule, izbucnește iar domnul Ionescu chinuindu-și disperat mustățile».

«Așaaa ! Și zis și făcut, domnule, urmează domnul Dobrescu învăluindu-se nepăsător într'un nour albastru de fum : luăm docarașul cu *tratorul* de la nenea Mandache și ne ducem. Acolo ca la hram : lume multă, primblări prin pădure, dracu, lacu, însfirșit ne-am distratără foarte bine, și sara, pă la aprinsul lumînărilor, am pus *tratorul* la docaraș și-am plecatără.

— Bre, bre, bre, de unde naiba scoți, măi Lache, atîtea minciuni!

— Acușica înnoptase bine, glăsuește domnul Dobrescu răsucindu-și favorițele;

încă nu răsărise luna, și noi mergeam prin pădure. Era bine, nene, și-o răcoare, și, știți, un miros dă verdeață de, pe onoarea mea, te îmbăta! Eă lasasem calul la pas și flueram încet un cîntec. Cînd deodată, domnule, la o cotitură, văd negrind în zarea drumului trei namile. M'aplec și mă uit mai bine: par'că mergeaă, parcă nu... Eufrosina zice încet: «Oare cine-or fi ăia Lache?» Eă zic, ca să n'o sperii pe dumneaei. — Știți cum e dumneaei nevriceasă! — zic: «Ia niște oameni de la hram dragă.» Cînd ce să vezi dumneata domnule...

— Tacî bre! răcnește domnul Ionescu.

— ...Namilile deodată, se opresc, strigă domnul Dobrescu; și se așează în curmezișul drumului. Dumneaei șoptește: «Lache!» «Nu te teme, dragă!» zic eă «ia niște oameni beți.» — Știți cum e dumneaei gingașă! — și daă un biciă zdravă calului și trecem, domnule, printre ei ca o săgeată. Dar deodată Eufrosina dă un țipet, întorc capul: indivizii cu trei bîte d'asupra capetelor noastre, nene! — Pă onoarea mea! — Opresc, mă-înțelegi, tratorul sar la ei și

încep a zbiera: «Am să vă împrusc ca pă niște cîni mizerabililor...

— Tacî bre! glăsuește domnul Ionescu.

— ...Ca pă niște cîni! mugește domnul Dobrescu cu ochii încruntați; — și eî revolver: ioc! domnule! Pă onoarea mea!

Ce să vezi dumneata, cît ai clipi bitele s'a făcutără nevăzute; iar hoții: că-î cîr, că-î mîr, că-î sucită că-î învîrtită, că ei n'aî avut nici un gînd rău, că sîntără niște bieți oameni năcăjiți care se duc la lucru, și cite de-al dă astea brașoave.... Și iată așa am scăpatără dă la moarte sigură cu prezența dă spirit domnule! încheie domnul Lache, răsturnîndu-se pe speteaza scaunului și răsucindu-și cu ifos favoritele sure.

— Bre, bre, bre, spune, cînd ai fost tu bre, Lache la Paserea?» cuvîntează iar domnul Ionescu cu fața încrețită.

Iar domnul Dobrescu se face că n'aude și începe a-și sorbi zîmbind liniștit ceaiul, pe cînd cu toții din toate părțile îl prindesc cu întrebările:

«Și nu, zău, cînd ați fost domnule Dobrescu la Paserea?»

— Cînd ai fost tu măi Lache la Paserea?»

Iar cucoana Eufrosina, în rîsetele și larma care se stîrnise, își mîngîia cu dragoste mare mîța bălțată din brațe, și vorbea repede doamnei Popescu închizînd din ochi și clătînd ușor din cap:

«Vai n'ai idee, madam Popescu, cît e de *inteliĵantă* pisica asta... Draga mamițicăi Bironica... *Se-î* maică, se-î, se-î...»

Și cucoana Eufrosina începu a înșira: de unde o are, cît miaună de frumos cînd se cere se iasă'n ogradă, cum zgriapțănă la ușă cînd vrea să intre în casă:

«Tare-î *inteliĵantă*, madam Popescu, știî, numai nu vorbește, draga maichii... Se-î maică, se-î, se v'a Bilonica maichii? V'a papică el, v'a somnică, se v'a?»

*

Pe la douăsprezece musafirii plecară. Domnul Dobrescu și cu cucoana Eufrosina îi petrecură, cu lumînarea, până la ușa antretului. Domnul Ionescu, care stătea în aceiași ogradă, le mai strigă odată: «Noapte bună, visuri plăcute!» și s'auzi deschizînd ușa, închizînd-o cu cheia, și liniștea nopții se întinse iar.

Cucoana Eufrosina dădu drumul mîței afară, apoi, după cîteva minunte, deschise ușa și-o strigă:

«Piiis... Pis-pis-pis, Bironică, vin la maica, Bironică!»

Pisica izvorî din întuneric în lumina antreului și începu a se freca, mieunînd, de fusta verde a cucoanei Eufrosinei. Dumneaei închise ușa, întorcînd de două ori cheia, făcu așternutul, așeză pe mesuța de lîngă pat un gavanos cu dulceață de cireșe amare — dulceața dumneelor favorită, — o farfurioară cu două linguriți, și două pahare cu apă. Apoi începură a se dezbraca încet. Domnul Dobrescu se îmbracă cu halatul și-și puse o scufie vișinie în cap. Cucoana Eufrosina se despleti, în fața oglinzii, și pieptănîndu-se își împleti părul sur într'o coadă groasă și se legă c'o gri-mea albă. Pe urmă luară cîte o dulceață, se așezară în pat, și domnul Lache se întinse și suflă în luminare.

Cucoana Eufrosina zise:

«Da pînă cînd nu-î spune dumneata o minciună nu se poate!

— Eî bravos, apoi dacă nu-î măi spune

o minciună două cum are să mai treacă vremea frate!»

Apoi, după un răstimp, cucoana Eufrosina căscă și vorbi iar :

«Biata Popeasca, cum e ea *nevricoasă*, are să viseze toată noaptea numai hoți!»

Pe urmă, după câteva minunte, în tăcerea care se întinsese, se auziră două horăituri. Pendula însemna rar clipele în întuneric. Afară, în liniștea nopții, huruia, undeva departe, o trăsură, apoi nu se mai auzi nimic.

Într'un tîrziu, domnului Dobrescu, în ațipirea care îl cuprinsese, i se păru că aude un zgomot ușor. Deschise ochii mari, în întunericul odăii, și ascultă încordat; dar împrejur era liniște și nu se auzeau decît bătăilă inimei sale și răsufierea regulată a cucoanei Eufrosinei.

Apoi, deodată, afară, aproape, supt perețe, scîrții năsipul lămurit, ca supt un pas greu. Urmă un răstimp de liniște și pe urmă a doua scîrțitură, mai înceată, și dintr'odată, în cadrul întunecat al geamului, apărură o mîna neagră și începu a zmunci încet fereastra. Domnul Lache simți înțepîndu-l o sudoare rece la rădăcina părului, prinse a

tremura și clătină ușor pe cucoana Eufrosina :

«Eufrosino, Eufrosino !

— Ce-î?

— Nu știu cine-î la fereastră!»

Și amîndoi rămaseră încremeniți, ținîndu-și răsufierea, cu ochii la mîna neagră din întunericul geamului. Pe urmă mîna se șterse din fereastră, năsipul scrișni iar ușor și ceva se frecă de ușă, dădu peste clampă și ușa începu a scîrții în țîțînî, împinsă regulat, cu o putere din ce în ce mai mare.

Și deodată cucoana Eufrosina se strecură din așternut, încet, ca o pisică, și se viri supt pat ; iar domnul Lache rămase înțepenit de groază, cu fața în sus, și închizînd strîns ochii aștepta cu un fior, din clipă în clipă, se cadă ușa și se simtă lovitura de moarte, — o izbitură de topor său de cuțit, așa cum cetise de-atîtea ori prin gazetele pline de crime grozave.

Ar fi vroit să strige: «Săriți, tilharii!» ; dar nu putea : o mîna de fier parcă-î încheștase gîtul și-l strîngea, îl innăbușea. Și ușa scîrția mereu și cineva gîfîia îndărătul

ei mormăind injurături. După aceasta se auziră șoapte încete:

«Impinge mai tare... Inc'odată... stai... ține-așa...»

Apoi se întinse împrejur o liniște mare de moarte, în care ceasornicul însemna rar clipele. Domnul Dobrescu asculta cu încordare c'o undă fierbinte în tot trupul. Pe urmă i se păru că aude pași ușori prin pod. Își opri răsuflarea și ascultă cu'n vîjiit surd în urechi: cineva pășea încet, tiptil, se oprea o clipă și iar pornea. Și ca un fulger îi trecu gîndul că hoțul s'a suit în pod prin scara din șură, și în întunericul ochilor închiși, care îl ardeau ca doi cărbuni, îl văzu deschizînd ușa podului, auzi lămurit scîrțitura ușei, îl văzu izvorînd încet din gura neagră, lăsîndu-se cu picioarele pe dulapul de dedesupt, de acolo pe masa de alături, pe urmă jos, și pornind, apoi, tiptil, prin întuneric, spre pat,—și o sudoare rece îi scăldă tot trupul.

După aceasta nu se mai auzi nimic, și domnul Lache deschise încet ochii și-i îndreptă cu frică spre gura podului, apoi spre fereastra la care văzuse mîna neagră. Printre perdelele de rețea se zărea acum un

petic albastru de cer, o jumătate galbenă de lună și, de-asupra, un nouraș sidefiu, în care mijeia o lumină dulce de vis. Domnul Dobrescu stătu mult așa ascultînd. În odaie plutea o pulbere luminoasă, în care se lămurea, negre, lucrurile vechi și scînteia lin limba de alamă a ornicului. Domnul Lache șopti încet :

«Eufrosino, Eufrosino!»

Cucoana Eufrosina își arătă, cu frică, capul de supt pat și întrebă în șoaptă:

«Nu se mai aude nimic?»

— Nu, nimic, ieși!»

Cucoana Eufrosina începu a se tirî ușor, pe brînci, se opri o clipă și rămase așa neclintită, ca o cămașă albă aruncată pe podelele negre. Apoi prinse a se ridica încet, ca o fantomă, în lumina vînată a lunei.

Atunci domnul Lache se coborî din pat, și luîndu-și consoarta de mîină, începu a păși cu ea în virful degetelor; se oprea, asculta. Și iar pornea cu minile întinse înainte, și trecînd în odaia de alături, domnul Lache închise fără sgomot ușa, răsuci ușurel cheia de două ori, și, după ce puse zăvorul, amîndoi începură a îngrămădi în

ușă tot felul de lucruri: treceau ca niște fantasme prin lumina de vis a lunei, se opreau, ascultaū o clipă încordați, și iar prindeau ași căra tiptil lucrurile.

A doua zi, cînd domnul Lache ieși ca de obicei în cerdac, în halat și papuci, ca să-și citească gazeta și să-și soarbă cafeaua, — dădu cu ochii de domnul Ionescu care îl întrebă, ca în totdeauna, cum a dormit. Însă de astădată domnului Lache i se păru că pe supt mustățile galbene ale domnului Ionescu a trecut un zîmbet ciudat, și fu gata să izbucnească ca o boombă; dar îi fu rușine și răspunse liniștit:

«Bine nene!»

Apoi aruncă, cu gura rotundă, un val albastru de fum, și-și plecă ochii în gazetă.

ROMANȚA

ROMANȚA.

In fiecare sară moș-Iordache se întorcea pe două cărări, pe ulicioarele întortochiate ale măhălălii ; pășea aplecat înaintea, sprijinindu-se, cu greutate, în cîrja-î grosă de corn și cîntînd trăgănat pe nas :

«Foiliță și-o lalea,
Cînd eram în vremea mea,
Scripcă nu-mi mai, trebuia :
Scripcă era gura mea...»

În urma lui se stîrnia harmalaie mare și prăfărie : cîniî se repeziau din toate părțile hămăind, copiii se luaū după el țipînd. Iar moș-Iordache se întorcea și scuipa mînios, apărîndu-se cu cîrja și mormăind :

«*Moclis sacana... Parostica misca dra-
cu... Pașol...*»

Și pornia iar, cîntînd și cumpănindu-se, cu alaiul după el, în noriî luminoși de pulbere, în zarva asurzitoare și rîsetele cume-trelor.

Era mititel, avea o pălărie pleoștită ca un clopot, niște ochelari legați cu ață pe după urechi, și între ochelari o minune de nas roșu și mare, că mahalaua zicea că din pricina lui pășește moșul așa de aplecat înaintea de par'că ar căuta ceva pe jos.

Cînd ajungea acasă, mătușa Mafta, ca și el de prizărită, îmbrobodită cu bariz portocaliū, cu nasul cîrjoiat ca un plisc de uliū spre bărbia ascuțită și întoarsă în sus, — se repezia, plină de năduf, la porțiță și prindea a țipa cît o ținea gura:

«Ptiuī, bată-te Dumnezeu să te bată de ghiuj nebun, iar te-ai îmbătat ca un muscal, mînca-te-ar holera să te mănînce... Bătu-te-ar toți sfinții să te bată... Mînca-te-ar viermiī cei neadormiți să te mănînce...»

Moș Iordache se opria înaintea babeī; se cumpănea la dreapta, la stînga, înna-
inte, înapoi, sughița, căta lung la ea pe de-asupra ochelarilor, și gura i se întindea pînă la urechi într'un zîmbet nespus de galeș. Apoi odată chiuia de clocotia mahalaua.

«Ihaa-huuu !...

— Ptiuī, bată-te...

— Nu te supăra așa, cucoană Maftă...
Ține-ți firea, parostica misca dracu... Incet...
încet... domol... cucoană Maftă...

— Mînca-te-ar...

— Alei!

— Trăsnească-te...

— Tacî bre... Ce spui, soro?» cuvînta, foarte liniștit, moș Iordache clătînîndu-se și sughițînd.

Prin ogradă rătăciau găinele boghete ale babei și calul alb, bătrîn și slab, al moșneagului. Cocoșul negru, cu creasta roșie ca un mac, zbura pe gardurile înneceate de bălării, bătea din aripî și trîmbița prelung. Moș-Iordache intra pe portiță cîntîndu-și cu foc cîntecul în țipetele groznice ale mătușei Mafei, se suia cu greutate în pridvor și, așezîndu-se pe o laviță, își sprijinia coatele pe genunchi, capul în mîni și începea a se tîngui, cu jale mare, calului:

«Măi Bălane măi, vezi cum mă batjocurește, măi... Tare-s amărit, bre... Numai unul Dumnezeu știe ce e 'n sufletul meu, măi tată!»

De supt ochelari, răsăriau două lacrimi

și prindeaă a călători pe nasul înflăcărat și lung.

Imprejur, livezile nemărgenite, se întindeaă triste în durerea asfințitului de aur, și moș-Iordache sta până tîrziū pe laviță'n pridvor și se jăluia lui Bălan și clătina amărit din cap, oftînd din baierile inimii:

«Of, măi Bălane măi, măi tată măi, ai auzit cum a țipat baba la mine, bre? Tare-s amărit măi...»

Și deodată începea a plînge în gura mare:

«Buuu-hu, bu-hu, bu-hu... Sărăcuț de sufletul meu, amăritu-s și singur pe lume..: Fără ma-mă... fără ta-tă... Buuu-hu, bu-hu, bu-hu...»

Mătușa Mafta se repezia, din cînd în cînd, cu pliscul la moșneag, ca o cloșcă. Iar calul sta nemișcat, ca o stană, și-î privia trist cu ochii lui mari.

* * *

Înserează.

Mătușa Mafta toarce la portiță, pe banca înverzită de mușchiū, și vorbește singură tremurîndu-și bărbia:

«Hm, măi, măi, măi, mare comedie: nu

mai vine bătu-l-ar pocnitu să-l bată... Iar s'a înfundat la jupîn Nuhăm... Bătu-l-ar sfînta zi de aztăzi...»

Barizul portocaliū și rochia untdelemnîe pătaū gardul vînat. Fusul se cobora sfîrîind spre iarba verde ca buratecul. Livezile, înflorite și poleite de cele din urmă lumînî ale asfințitului, umpleaū ulița de mirezme. Prin curți se aprindeaū focuri roșii, și — în lumina rumenă cumetrele rotofeie pregătiaū de ale mîncării. Deodată, cine știi unde, în fundul măhălălii, un flaut începu a suspina o romanță bătrînă. Mătușa Mafta se opri din tors și tăcu. Își aduse aminte că romanța aceasta se cînta pe cînd era ea tînără, și se văzu, ca printr'un fum, îmbrăcată cu scurteică verde și cu fustă vișinie, și pieptănată cu cîrlionți pe frunte, oftînd sara îngîndurată la zăbrea. Se gîndi, apoi, că moșneagul ei, urît și chel c'an palmă, era odată frumos și tînăr, și-l văzu călcînd țanțoș în fruntea flăcăilor: cu cizme lungi cu scîrț, cu pălăria pe-o ureche, și cu musteața ca pana corbului, cîntînd cu alean, în luminile scăzute ale amurgiturilor.

Bătrîna oftă încet :

«Lume, lume!»

Flautul își suspina departe, cu melancolie, romanța, uné-orî își perdea notele într'un tremur de durere fierbinte.

Mătușa Mafta sta nemișcată pe lavița veche, cu mîinile pe genunchi, cu ochii mici, ca două mărgele, în gol. La colțul ulicioarei răsări moș-Iordache cumpănindu-se și glăsuindu-și cu foc cîntecul.

Cînd ajunse în fața babei se opri și începu a striga clătînîndu-se :

«Babooo-babo, mă închin cu plecăciune!»

Și își scoase pălăria păn' la pămînt :

«Cînd eram în vremea mea... Ce te uiți așa la mine, bre? Par'că, știi, vrei să mă zugrăvești, soro... He, he, he... Cînd eram în vremea mea, scripcă nu-mi mai trebuia... Scripcă era gura mea... Nu-î așa babooo?

— Așa-î, așa-î...» răspunse mătușa Mafta cu glas dulceag.

Moș Iordache se minună grozav, căscă ochii, căscă gura, se apropiè de babă, se boldi la ea, pe de-asupra ochelarilor, și chiuî din răsputeri :

«Ihaaa-huuu!

— Eî, lasă, lasă acu....

— Ihaaa-huuu!

— Eî lasă, creștinul lui Dumnezeu, și haide că-î fi flămînd!

— Eî iaca merg, babo, iaca merg... Da nu așa cu forță majoră... Încet, soro... Încet, că ameteșc....»

Bătrîniî intrară în casă. Baba aprinse lampa și așeză, pe patul așternut c'o pocladă vrîstată, o măsuță cu trei picioare și, după ce-o acoperi c'un ștergar curat, aduse, într'un nouraș de aburî, o strachină cu găluște.

Lampa, cu țilindrul afumat, bîzîia ca o muscă, în părete, și lămuria, în fund, de-asupra divanului, culmea cu hainele moșnegilor; de-asupra unei cațaveici sta cucuiată o mîță bălțată și ochiî îi luciaû, în umbră, ca doi licurici.

Mătușa Mafta îl îmbiè pe moș-Iordache cu glas moale :

«Eî lasă, omu lui Dumnezeu, cîntecu și mănîncă!

— Mănînc, babo, mănînc.... Și fiind-că și pentru că te-am văzuut... Dorule i-ha-ha...

— Da lasă omule cîntecul și mănîncă, că se răcesc!

— ... Cu tronc la inimă mi-ai căzuut... Dorule i-ha-ha....»

Calul își viri capul pe ușă, se uită la moșnegi cu ochii lui mari, și dădu melancolic dintr'o ureche. Moș-Iordache strigă voios:

«Aha! Mă închin cu plecăciune, măi Bălane... Stai să-ți dau Domnule, o bucățică de zahar!»

Și moșneagul viri mîna până 'n cot într'un buzunar, și scoase o bucățică de zahăr și-o întinse calului:

«Na, măi Bălane, mănîncă... Astăzi sînt o persoană foarte fericită... Și fiindcă și pentru că te-am văzuut... Dorule i-ha-ha!»

Bălan își ronțăia liniștit zahărul în lumina gălbuie. Moș-Iordache cînta, mîncă și-i vorbea foarte fericit, cu dragoste mare, și che-lia-i lucie ca sticla și ochielarii rotunzi îi stră-luciau lin în văpaia somnoroasă a lămpii. Iar mătușa Mafta sta ghemuită pe o ladă verde, încondeiată cu flori roșii și galbene, și se uita înduioșată la moșneag și se gîndia la un flăcău, cu mustața cu pana corbului,

care cînta în puterea nopții, pe supt ferestrele unei căsuțe curate, de la marginea unei mătălăli :

«Zori de ziuă se revarsă
Și eă ochii n'am închis, —
Ah, cum să-î închid cînd varsă
Piraie de foc nestins !»

Și se mai gîndia la o fată supțirică, care ieșia noaptea la portiță, în lumina tainică a lunii.

TABLA DE MATERII

TABLA DE MATERII

	Pag.
Tușa Ruxândița	7
Focul lui Don Vagmistru	19
Cucoana Vastica	33
O sindrofie.	45
Bunicii	61
În preajma focului.	69
Domnul Bucur	79
Domnul Tudorache.	93
Domnișoara Bița.	105
Un interior.	121
Stafia	131
O afacere bisericească	149
La Filaret	167
Spaima	181
Romanța.	195

**Cărți apărute în editura Institutului
de arte grafice MINERVA, București,**
=====**Strada Regală, 6.**=====

BIBLIOTECA SCRITORILOR ROMÂNI

—*—
AUTORII CLASICI
—

V. ALEXANDRI. — Poesii	1.50
— Teatru I	1.50
— Teatru II	1.50
— Teatru III	1.50
— Prosă	1.50
M. EMINESCU. — Poesii postume	1.50
— Geniu pustiu	2.—
— Literatură populară	1.50
— Scrieri politice și literare	2.—
N. BĂLCESCU. — Istoria Românilor sub Mi- hai-Vodă-Viteazul	1.50
GR. ALEXANDRESCU. — Versuri și Prosă	1.25
P. ISPIRESCU. — Legendele său basmele Ro- mânilor	1.50
N. FILIMON. — Ciocoi vechi și noi	1.50
ION CREANGĂ. — Opere complete	1.50
ANTON PANN. — Opere complete	1.50
D. BOLINTINEANU. — Poesii	1.50
C. NEGRUZZI. — Proză. Vol. I	1.50

—*—
Toate aceste scrieri — exceptind Poesii Postume
și Geniul Pustiu de M. Eminescu, — se găsesc
în ediție de lux à LEI 3.— vol.

**Cărți apărute în editura Institutului de
arte grafice MINERVA. — București,**
Strada Regală 6.

AUTORII MODERNI

	L. B.
N. IORGA. — Drumuri și orașe din România	2.50
— Sate și mănăstiri din România	2.50
— Pe drumuri depărtate	1.50
— Cuvinte adevărate	2.50
— Neamul românesc în Bucovina	2.50
— Gînduri și sfaturi	1.50
— Istoria românilor în chipuri și icoane	2.50
— Ștefan-cel-Mare și Mihai Viteazul	— .50
M. SADOVEANU. — Povestiri	1.50
— Soimii	1.50
— Dureri înăbușite	2.—
— Crîșma lui Moș-Precu	2.—
— Povestiri din război	2.—
I. SLAVICI. — Din bătrîni	2.50
— Vatra părăsită	2.—
IL. CHENDI. — Preludii	2.50
— Foiletoane	2.50
I. BRĂTESCU-VOINEȘTI — Nuvele și schițe .	1.50
C. SANDU. — Drum și popas	1.25
— In urma plugului	1.50
AUREL C. POPOVICI. — Vorbe înțelepte . .	1.50
D. R. ROSETTI (Max). — Între Capșa și Palat	2.—
HARALAMB G. LECCA. — Poesii	1.50
C. FLAMMARION. — Tainele cerului (trad. de Haralamb G. Lecca)	1.50
MARIA CUNȚAN. — Poesii	1.25
GH. A. TEODORU. — Din viața marinarului .	1.50
CONSTANȚA HODOȘ. — Frumos!	1.50
ION GORUN. — Taina a șasea	1.50
JULES BRUN și N. PAPAHAĞI. — Moșneagul de la Munte	1.50
EM. GRIGOROVITZA. — Chipuri și graiuri din Bucovina	2.50
GR. N. COATU. — Din viața țărănească . .	1.—
AUGUSTIN PAUL. — Între Someș și Prut . .	1.50
I. MANOLACHE-HOLDA. — Fete	1.50